

BONHEUR RÓZA KASTÉLYA THOMERYBEN.

Bonheur Róza 1822-ben március 25-én Bordeauxban született. Apja Bonheur Raymond igazi művész volt, bár több tehetséggel mint sikerrel festett. Akkoron mint rajzmester kereste meg a kenyerét és egyik előkelő tanítványát, Marchisio Christine-Dorothee Sophie, Dublan de Lahet előkelő emigráns gyámleányát (tulajdonképpen törvénytelen leányát) vette nőül, a ki Altonában született és anyja állítólag egy nagyon magasrangú, királyi vérből származó hercegnő volt. De ez örökös titok maradt, a mit Dublan de Lahet a sírba vitt magával és a mi után hiába kutatott a leánya és később az unokája, Bonheur Róza is. A híres festő azonban meg volt győződve róla, hogy nagyanyja nagyon előkelő származású nő volt és eme gyanútját élete folyamán még megerősítette ama körülmény, hogy királyi vérből származó hercegnők (a kik bizonyára be voltak avatva a titokba) olyan bizalmasan, barátilag érintkeztek vele, mint nem művésznőkkel, de csupán egyenrangúakkal szoktak.

Bonheur Róza hat éves volt, mikor apja, jobb kereset reményében Párisba tette át lakását; pedig az igazi nyomor csak ott kezdődött számára. Mert Bonheur Raymond nagy idealista volt, világreformátor szeretett volna lenni és többet foglalkozott az emberiség boldogságával, mint saját kis családjának boldogulásával. Beállt a Saint-Simoniensek közé, hibe lett az akkorian olyan nagy port felvert új vallásnak, felesapott a nihilizmus szerzetesek közé, ez új hittől várva boldogulását, mialatt szegény egyedül maradt felesége zongoraleckék adásával kereste meg a kenyeret négy gyermeke számára, minthogy az új hit szerzetesei csak csekély támogatásban részesíthették családjaikat, nem lévén sokszor nekik sem mit enniök. Az új rend csúfos felbomlása, porbe fogatása után Bonheur Raymond visszatért a családjához, de annak helyzete nem sokat javult és Bonheur rövid időre rá, elcsigázva a sok küzdelem, dolog és lelkeszenvedés által, meghalt. De a férje olyan szegény volt, hogy még eltemetni sem tudta és az előkelő származású nő a szegények közös sírjába került.

Bonheur Róza egész életét át bántódott ezen és soha sem tudta megbocsájtani apjának, hogy bármiként is, nem tudta módját ejteni, hogy külön sírhelyt szerezzon be a feleségének.

Bonheur Róza nagy rajzethetsége már egészen kis korában nyilvánult. Tíz éves volt, mikor a Bois de Boulogne fővénys útjára olyan megdöbbentő hűséggel rajzolta le napernyőjének botjával az előtte elvonuló kocsikat, lovasokat, az egész mozgalmak képet, hogy a bámulók serege vette őt körül. Apja azonban sokáig nem akarta őt a művészi pályára adni, mert saját példáján okulva, féltette gyermekét a művész pályá bizonytalanságától. De miután a nehezen fékezhető, szilaj természetű leánykát minden iskolából kitették és egy varrónőnél is hiába próbálták szerencsét vele, mert a varrúhoz semmi kedve, hajlama nem volt, apja végre komolyan oktatni kezdte kis leányát a rajzban és a gyermek olyan szédeltesen gyors

előmeneteleket tett, hogy 14 éves korában már a Louvre termeiben másolta a remekműveket gyönyörű «rapin»-ok és fonyadt aggszűzek társaságában. De a kis leány nem sokat törődött a rapin-ok csufolódásaival, lankadatlan szorgalommal festett tovább. És a fiúk nem gúnyolták sokáig, mert nem sokára ámulatba estek a csitri kis leány pompás kópiai fölött. A kópiaikat hamar szétkapkodták a vevők és a kis Róza nem fogott ki többé a megrendelésekből. A Bonheur házba kis pénz jött; a nyomor enyhült.

Ennek dacára a kis festőnő nagyon nyomorúságos életet élt akkor. Délben az utcasarkon két sousért vett *pommes de terre frites* és egy darab kenyér volt az ebéde; alig, hogy lenyelte, szaladt vissza a Louvreba, a hol tovább festett, a míg csak be nem zárták a képtárt. Egész este rajzolt odahaza és estére legfeljebb egy tányér forró levest ehetett az apjával valami kurtakoreszmában. Fivérei nevelő-intézetben voltak, ellátásuk fejében apjuk rajzórákat adott ott.

De az ő helyzete is javulni kezdett és mivel a kis Róza másolataival sokat kezdett keresni, apja kis műtermet bérelt számára, persze nagyon szegényesen és nagyon olcsót, de a kis leány boldog volt, mert zavartalanul dolgozhatott ott. Kezbeszártnője, Micas Nathalie, egy jómódú iparos leánya egész nap vele volt a műteremben, ő gondozta a kis festőművésznőt, hogy ne legyen kénytelen házi teendőikkel fecsérelni az idejét. 1841-ben, tehát 19 éves korában Bonheur Róza már két képet állít ki a Salonban, feltűnést kelt és a pillanattól kezdve gyorsan halad előre a siker útján. Minden évben kiállít, képei jól kelnek el és 1848-ban már a nagy aranyérmert nyeri el a Salonban. Ennek következtében megrendelést kap az államtól. Megfesti híres képét: a «Labourage Nivernais»-t (szántó ökröket), a mely a óriási feltűnést kelt. A festmény jelenleg is látható a Luxembourgban (Bonheur Róza képei túlnyomó részben Amerikában és Angliában vannak). Bonheur Róza szerencseje meg van alapítva. Morny herceg magához hivatja és megrendeli nála a *Fenaison* (Szénagyűjtés.) Bonheur Róza szívesebben festette volna meg a *Lóvásárt*, melynek vázlatát szintén bemutatta, de a miniszter nem bízik benne, hogy a lovakat is olyan jól fogja megfesteni tudni, minthogy eddigél az ökrök és a kosok voltak a specialitásai.

A festőnő elfogadja a megrendelést, de még is a *Lóvásárt* festi meg előbb, a mi olyan remekül sikerül, hogy Morny herceg most már szeretné megtartani, de a festmény már Gambart, francia születésű londoni képereskedő tulajdonába ment át, a ki azt 1858-ban Amerikában állította ki, a hol olyan óriási sikert aratott, hogy az amerikaiak ezennél csak úgy kapkodták Bonheur Róza festményeit. Maga a «Lóvásár» többször változtatott tulajdonost, míg 1887-ben Vanderbilt a new-yorki *Metropolitan Museum*-nak ajándékozta.

A festőnő, a ki olyan gyorsan hírnévre ver-

gődött, maga beszéli el naplójában, hogy apján és a természetén kívül, soha más mestere nem volt. Bonheur Róza nagy természetimádó volt, és ez festményein is meglátszik, mert annak minden legkisebb részlete pontosan tanulmányozott, igaz. Ő nemcsak arra ügyelt, hogy állatai legyenek élethűek, de a környezet, a fák, a füvek, vidék pontosan megfelelően az állat természetrajzához. Már mint gyermek-leány órákig bolyongott a szabadban és tanulmányozott, gyűjtötte beces megfigyeléseit.

Első utazása a hegyes, festői Auvergneben, nagy hatást tett rá; második nagyobb utazása a Pyrenékben, gyönyörű képek megfestésére inspirálta. Skóthoni utazása már igazi diadalút volt. Az angolok, skótok úgy fogadták, mint valami fejedelményt. Fiatalságának, művészi pályájának zenitjén a hódolóok egész seregétől volt körülveve. Skóthoni képei nagyon becsesek, de egyetlenegy sem maradt azokból Franciaországban, mert elkelték, még mielőtt elkészültek volna, sőt nagyobb részüket előre volt megrendelve. Így például az orleansi herceg is egy festményt rendelt nála 5000 frankért, teljesen Bonheur Rózára bízva annak tárgyát, méreteit, és annyira el volt ragadtatva, mikor kézhez kapta, hogy nagyon szeretetre méltó sajtókezien irt köszönetörök kíséretében dupla árt küldött.

Bonheur Róza a rue d'Assaban rendezett be magának fényes műtermet, a hol minden pénteken fogadott. Fogadó napjai híresek voltak. Minden nevezetes ember megfordult ott, Morny herceg is gyakrabban.

Bonheur Róza érzékeny volt a nagyok kintetése iránt. Érdekesen írja le naplójában Eugénia császárné látogatását By-i kastélyában, a Fontainebleau erdőben 1864-ben jun. 25-ikén. Mert ez időben Bonheur Róza már odahagyta volt Páris, megvette a By-i kastélyt, a hol nemcsak pompás két műterme volt, de parkjában egész menaszériája. Ily módon kényelmesen tanulmányozhatta modelljeit, az állatokat. A franciaíák császárnéja, a ki akkoron Fontainebleauban nyaralt, előzetes bejelentés nélkül látogatott el egy délután kíséretével Bonheur Róza műtermébe; egy álló óráig maradt ott, megrendelt egy képet és meghívta a művésznőt Fontainebleauba. Négy nappal később megérkezett a meghívó a császári déjeunre. Bonheur Róza nem minden szívdbogás nélkül indult arra. Felöltötte aranygombos fekete bársony diszruháját, melynek szabása a divattal nem törődve, mindég egyformán: hosszú alj, és zekéből állt (mert a művésznő csakis munkaközben viselte a férfi ruhát) és bizony nagyon elfogultan lépett a császári előcsarnokba. Metternich hercegnő egy sereg fiatal udvaroncokkal már ott volt, ő is a császári párra várt és meg akarta tréfálni a félnék fellépésű művésznőt. Egy fiatal udvaronc nagyon udvariasan tudatta Bonheur Rózával, hogy valahogy fel ne álljon, ha a császári pár a terembe lép, mert ez ellenkezik az etiquette szabályaival. De Bonheur Róza, a ki nagyon eszes, sőt szellemes nő volt, nem ment bele a kelepcébe és éles szavakkal vágott vissza a megszegyentett fiatal embernek.

Mily nagy volt Metternich hercegnő és udvarának csudálkozása, mikor a művésznőt maga a császár vezette asztalhoz, a jobbára ültette és az egész déjeuner alatt a legkedvesebben mulattatta.

Bonheur Róza azonban visszafizetett roz tréfájáért Metternich hercegnőnek, mikor az egy napon, az udvart utánozva, szintén beállított By-be. Bonheur Róza, műterme ajtajának mindkét szárnyát feltárta, mintha koronás főt fogadna. Metternich hercegnő nagyon hízlegre érezte magát és egészen megzavarodva tiltakozott e megtiszteltetés ellen, a mi őt nem illeti. Mire Bonheur Róza finom mosolylyal felelt:

«Oh!... kérem... csak azért nyitattam ki az ajtót, hogy beférjen a krinolinja.» Eugénia császárné éppen egy év múlva első látogatása után, ismét megjelent By-ben és sajátkezőleg tűzte fel a művésznőnek a becsületrend nagykeresztjét.

A művésznő meghatón írja le naplójában harmadik találkozását Eugéniával. Öregek voltak már mindketten, a hetvenes évek nyomtak vállait. Bonheur Róza, a ki a Rivierán

telett Klumpke Annával, felkereste a franciaíák egykori császárnőjét cap-martini magányában. Szomorú viszontlátás, de nagyon szívélyes. Az ex-császárné, a ki megemlékezik róla, hogy utolsó találkozásuk alkalmával a veres szalagot hozta neki, egy piros virágot ad emlékül a művésznőnek.

Bonheur Róza negyven évig élt Byben, a munkának szentelve minden idejét. Hihetetlen, mennyit dolgozott e nő. Láttam műveinek gyönyörű reprodukcióit, magában Byben, Klumpke Annánál tett látogatásom alatt lapoztam át a kartonokat, melyek részint fényképek, de leginkább gyönyörű litographiák. Hihetetlen, mennyit produkált e nő és minő tökéletesek művei. Állatfestőnő volt, de minő elragadó tájképeket is festett, a melyek persze csak arra szolgáltak, hogy állatait kellően elhelyezze. Lehetőleg felsorolni összes műveit, olyan nagy számban vannak. A leghíresebbek: Bisonok a tűzvész elől menekülve, Lóvásár, Az erdők királya, A nivernaisi ökröfogat, Szénagyűjtés és végre a «Cséplés» pompás vázlat. Művészi hagyatéka árverés útján egy millió frankért kelt el, de nagyon sok rajzát, apró vázlatát megtartotta az örökösé, Klumpke Anna és kegyelettel őrizi azokat By-i kastélyában, a hol igyekszik lehetőleg mindent úgy hagyni, mint az Bonheur Róza életében volt. A műteremben ott lóg még, szokott helyén a művésznő kis szűrke nemez kalapja, egy széken a házi kabátja, egy kis asztalon keztűi és lovagló ostora fekszik. Üvegszekrényekben rendezelnek légiója, értékes emléktárgyak. Ebben a teremben látható Bonheur Rózának Klumpke Anna által megfestett, művészi becsű és nagyon élethű két arczsképe is. A műterem főfalán a híres «Cséplés», melyen bár csak egy-két ló van teljesen kidolgozva, azért így vázlatban is remekmű. Bonheur Róza műarusa 300,000 frankot ígért a művésznőnek, ha bevégzi. Az e cselra épített nagy műterem már el is készült, Klumpke Anna kedves tanítványa segítségével akarta nagy vásznát az agg művésznő befejezni, mikor az öregek ellensége, a tüdőgyulladás pár nap alatt végzett a 76 éves nővel. Bonheur Róza meghalt, még mielőtt nagy művét bevégzhette volna. Ekkor már csak egy fivére volt életben, Isidore, a jeles szobrász. E fivér kedvéért hagyta abba Bonheur Róza a szobrászot, a mihez szintén fényes tehetsége volt, de nem akarta, hogy két Bonheur szobrász legyen és esetleg árnyékba állítsa fivéré. Nemesszívű, nagyon jó nő volt. Családjáért sokat tett hosszú élete alatt, ezért érezte talán magát feljogosítva, nem a vérkötelékek tekintetében, de a szíve szerint végrendelkezni. Végrendeletét ezzel az eredeti bevezetéssel kezdi meg:

«Nem volt sem kedvesem, sem gyermekem... Mintha mondani akarná: «csak a barátság töltötte be életemet... azért legjobban barátnőmnek hagyom önmunkával szerzett vagyonomat; családómet már eleget tettem.» Klumpke Annára bízta Isidore fivérével belátása szerint gondoskodni. (Klumpke Anna fél milliót adott a fivérnek.) Fontainebleauban a Denecourt téren áll a művésznő tisztelői által emelt emlékmű, a min a szobrászmunkát a fivér, Bonheur Isidore végezte.

Klumpke Anna pedig könyvében állított maradandó emlékművet a világhírű állatfestőnőnek, lerótta a kegyelet és a hála adóját anyai barátnője iránt és e mellett a nagy közönségnek olyan vonzó, érdekes könyvet adott, a melyet örömmel, élvezettel fog olvasni mindenki, főleg pedig azok, a kiket érdekel a művészet és a nagy művészek élete.

M. Hrabovszky Julia.

A JÖVŐBEN ÉLŐK.

Homlokukon ábrája a Jövőknek. Sokszor ők maguk sem akarják S mégis csak összeverődnek.

Ősök ők a Jelenben, valahányan S majd valamikor lesznek élők Ujféle ember-fajtákban.

SZÁNTÁS NIVERNAISBAN. — Bonheur Róza festménye a párizsi Luxembourg-képtárban.

Nézik egymást gyűlölvé és szeretve, Muszáj, hogy egymást megtalálják: Rájuk van a Jövő vetve.

Jönnek, élnek és talán meg se halmak: Kiebrudaltjai a Mának S apjai a diadalnak.

Ady Endre.

VASÁRNAP.

Zord hét után fáradt szívemre Eljön a méla, szent vasárnap. Csend a fülnek, ünnep a szemre, Ünnepe csendnek és sugárnak. Az emberek templomba járnak. Hajrá! lelkem! zárva a boltok: Ki egyedül van, az ma boldog. Az emberek kocsmába járnak. Kocsma előtt csizmát az ünnepe Kopott járdáját kopva rója: Remete vére van tebenned, Vasárnapok bús álmódója.

Kocsmák előtt csizmát a város Kopott járdáját rója kopva S a lélek mint a csizma, sáros; Mért nem térsz haza bús lakodba? Mért nem ülsz ottthon búslakodva? Ó nézz körül: zárva a boltok: Ki egyedül van, az ma boldog. Boldog otthon, bár búslakodva. Bár búslakodva, boldog, otthon. Remetelakban nincsen óra: Ilyen lak néked boldog otthon, Vasárnapok bús álmódója.

Remetelakban óra nincsen, S boldog a lák, hol nincsen óra S nincs idegen kéz a kilincsen S nincs idegen látogatója. Odakint fáj a toronyóra, Fájnak, bár zárva most, a boltok: Ki egyedül van, az ma boldog: Eredj haza, hol nincsen óra, Hol fájó fejed megpihenhet S ütemes csönd lesz ringatója: Remete vére van tebenned Vasárnapok bús álmódója.

Babits Mihály.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irtá MIKSZÁTH KÁLMÁN.

X. FEJEZET.

(A mi basánk és a további fejlemények.)

Kátya bíró uram éppen ítéleteket mondott ki a városházán. Még pedig főbenjáró ügy foglalkoztatá, az asszonyi állapotok hálátlanságáról, a mit példásan illendő megtorolni.

Perez István becsületes rézöntő felesége, Borbála asszony, béménvén a hajnali órákban, mikor még a város alszik, a rimparti kertek egyikébe (a Dobos hentesmesterébe), egy kosár friss fiatal hagymát fedesett ki az egyik hagyma-padból, a mely casus kitudódván, bíró uram nevezett Borbála asszonyt egy napig a kalodában való ülésre ítélte. Sírván-riván az asszony, hogy ő ezt a gyalázatot túl nem éli és a Rimába veti magát, megesejt rajta a tutyi-mutyi ura, Perez István szíve s rimánkodásra fogta a bíró előtt, hogy engedje, miszerint ő töltse ki asszonya büntetését a saját személyével. Bíró uram tekintélyt és rendet tartó, érsekes, kevély ember ugyan, de a szíve neki is jó s tekintetbe véve, hogy Perez István igen derék, érzékeny és vallásos ember, a ki szép bőgő hangon éneklé vasárnaponkint a zsolnárokat, nagy kérésére kivételesen megengedte, hogy ő ülhesen kalodába az asszony helyett, a mi megtörténvén, az egész város ócsárolta az asszonyt és nevetett a férjén.

Elmúlt vagy két hét s ime az asszony valamely csekélységén összepörölt a férjével az udvaron (épen a bíró uram portája tőzszomszédságában), szó szóra, szitok szitokra esvén, indulatosan kiáltja az urára: «Hallgasson kend, nem ütem én kalodába, mint kend», s fejéhez hagyítja a köcsögét, melyet épen kézben tartott, megvérezi vele a fejét, — a mit hallván és látván a bíró, a gonosz asszonyi állapotot hajdúja által maga elé idézte s olyan törvényt ül felette, hogy az asszony kapjon hat vesszőt azért, mert a Perez uram fejét beütötte, tizenkét vesszőt pediglen azért, hogy urának az ő javáért való feláldozását annak lealacsonyítására kívánta nyelvvel fordítani. Pro tertio, az egész casus, mint nem közönséges, örökítették meg a város krónikáiban, hogy szálljon nemzedékről-nemzedékre, mint annakotta, bosztohó férjek és házassalandó legények okulására.

Legottan is diktálni kezdte a diáknak, a mi-ben felette nagy kedve telt, mert bizonyos narratori talentum lakozék benne, midőn fürmender uram benyitott a Görgey levélkéjével.

Elovasván az abban foglaltakat, mindjárt abban hagyott mindent, rábízván az excecutiót, vagyis a tizenhét vesszők kiszolgáltatását Putnoki József vicebíró uramra, pedig ő maga is szerette az efféle látványosságokat (nőtlen ember lévén), sőt sokszor el is engedte, ha az asszony csinos idomai vagy könnyei erőt vetenek rajta.

De ha a másik gyengesége meghatotta, viszont a maga gyengesége is sokszor irányítá. Egyik az volt ezekből, hogy szeretett a nagy urakhoz dörgölni (azért is vitte ennyire), rögtön befogatott hát és elhajtatott Görgey

ÖKRÖK ÁTKELÉSE A TAVON.

udvarlására, kit erősen türelmetlenkedve talált, mert a nap már leszállt volt s a szabadkai erdő sötét mélyéből az esti szürkület látszott kilépegetni.

Megértvén Biró uram kevés szóból a környül-állásokat, miután megdicsérte volna Görgey uramat, hogy milyen jó színben van és mennyire megfiatalodott, arra a kérdésre, ha van-e valamely mód, hogy dolgát az erdőmesternél elvégezhesse, illetén biztató választ adott a maga ódi szójárással:

— Hát igen is, a mi alispánunk, Palásthy Miklós uram deliberált erre nézve is s ezeket hagyta meg nekem. Ha pedig valakinek a tündérkastélyba volna útja, azt át lehet eresztetni, de neve, állása és az átérésztés órája pontosan följegyzendő egy protokollumba, azzal az utasítással, hogy vajjon a följegyzett időnek megfelelőleg érkezett-e meg a kastélyba, ezt a basa aláírásával, pecsétjével bizonyítsa, valamint azt is, hogy onnan mely órában távozott. Ha mindebből kiderül, hogy az illető nem lehetett odább, mint a basa kastélya, visszabocsátható lesz. Azért hát alázatosan suplikálok kegyelmednek, ne terheltesd ezeket megeselekedni, mivelhogy a halál előtt mind egyenlők vagyunk, bocsánatot kérek, nem is az én nézetem, de a szent szoltások szerint, ebben a dologban pedig, bizony mondom, ha nem is vagyunk a halálé, de ott állunk mindnyájan az ambitusán.

— És ki az a basa voltaképen? — kérdezte Görgey.

— Hát a mi basánk, a Hilil basa, — felelte Kátay uram egyszerűen.

— De hisz a törököket már régen kiűzték innen Hontból* is.

— Hiszen épen az, hogy mindünnen kiűzték, csak nekünk van, — mondá a bíró kevélykedve.

— Mi módon maradhatott itt? — tűnődött Görgey.

— Jaj, instálom, nem afféle maradék basa ez. Azóta jött ez ide, de nem haddal. Ide való birtokos, mint a többi idegen országból származott és itt birtokot szerzett nagy urak. Az övé a szabadkai erdő, melyet a Balassáktól vett meg. Szereti ezt a helyet, gyönyörű kastélyt építtetett benne, roppant kőfallal körülvéve, abban tartja a feleségeit, — Isten büneül ne vegye, szám szerint nyolcz darabot.

— Nem rossz az ilyen példa a népnek?

— Dehog. Ez ugyan nem ragadós, hm. Itt az egy feleség is sok. Épen ma vetődött elő

egy elrettentő eset, de el se mondom, mert megutálná kegyelmed az asszonyi nemet. Aztán minálunk nagyon szeretik a basát, igen jó kis emberke. Annyi a pénze, mint a polyva és olyan könnyen adja ki, mint egy katonatiszt. Kereskedők, ötvösök, mesteremberek abból élnek, hogy a feleségeinek szállítanak, mert ő maga keveset van itt. Néha-néha itt topan, éjjel jön, Isten tudja honnan, itt tölt néhány napot, azután megint eltűnik egy éjjel, Isten tudja hova, hanem az asszonyai vígan élnek és tömérdekét költenek selyemre, posztóra s mindenféle encse-bencsére. Maga a nagy úr csupa jószív, ha valakinek a háza megég, ingyen fát ad az erdejéből, rózsát a szegényebb nép szabadon szedhet a roppant területen. Varga uramnak, az erdőmesternének meg van hagyva, hogy a szegényebb emberek sertéseit, ámbár a sertések tisztátalan állatok a Mahomed tanai szerint (üsse kő a tudományát), ingyen engedje makkoltatni az erdő tölgyes részében s azonfelül, ha bármilyen kéressel fordulunk hozzá, mindég kinyitja erszényét az

ORDÍTÓ OROSZLÁN.

BONHEUR RÓZA FESTMÉNYEIBŐL.

* Rima-Szombat csak később csatoltatott Gömör-megyéhez, mely akkor kapta a Gömör és Kis-Hont nevet.

instancziáinkra; most is egy nagy harangot öntetett Besztercebányán a református eklézsiá számára.

— Derék ember lehet. Csak az a kérdés még, van-e neki is tudomása az alispánnak arról az intézkedéséről?

— Oh, bizonyosan. Az alispán úr, ha olyankor jön ide, mikor Hilil basa itt tartózkodik, mindig tesz nála látogatást, most négy nap előtt is nála ebédelt s alkalmasint megbeszéltek a modus vivendit.

Preszton ezalatt levette a lovacsák fejéről a zabos zacskókat, Kátay uram pedig följegyezte egy cédulára, hogy a cédula átadója valamivel esti nyolcz óra után a szabadkai korszmánál azzal az ígérettel távozott Osgyán felé, miszerint útjának az erdei kastély a vég-czélja, a mi a kegyelmes úr által bizonyítandó leszen aláírásával és pecsétjével.

— Ezt is köszönöm, — háládkodott Görgey, barátságos parolát csapván a bíró markába, — és ha valamikor alkalmam lesz, bizony megszólalom kegyelmednek.

Ezzel aztán felült a kocsira s még egy kérdést intézett a bíróhoz:

— Azt mondták nekem imént az emberei, hogy a sógorom, Darvas uram, meghalt volna. Mi módon tudják meg kegyelmedek az ilyen híreket?

— Eleven lánczot állítunk az erdőbe minden reggel; száz lépésnyire egy-egy embert, míg csak a láncz Osgyánt nem éri az erdő végén, — a hol aztán a losonci doktor, tudós Makulyik József (ördögös egy ficzkó, hogy állandóan ott mer lenni) átkiáltja a híreket a legközelebbi emberünknek (olyan hangja van, azt mondják, mint egy bölömbikéé) s a mi emberünk odább adja embertől-emberhez egész a szabadkai kommissióig. Így veszszük a téns, vármegye rendeleteit is. Hanem ma reggel már nem volt helyén a doktor. Úgy látszik, neki is harangoztak.

— No, az Isten áldja meg, bíró uram!

— Kegyelmedet is hozza vissza friss jó egészségben a minden seregeknek ura!

Ily kölcsönös jókívánatok váltása mellett végre megindult Görgey az erdőnek, mely lassú zúgással hívta az éjt. Szinte búsnak lehetett volna mondani, mert a szárnyasok csipogása és vidám füttye megszűnt, csak a harkály kopácsolt itt-amott, vagy egy szaladó mókus okozott muló zörejt. A fűvek, páfrányok, bokrok között millió bogár czirpelt és nyüzsgött. A közelben harang kondult meg. Mi lehet ez? Talán a basa kastélyában vacsorához kongatnak? De hisz a kastély a leírás szerint balra van, a harangszó pedig jobbról hangzik. Nem Osgyánban harangoznak-e a szárnyra ereszkedő lelkeknek? Mintha tömjénszagot, halottszagot hozna onnan a fák koronájának végtelen rostélyzatán átsuhanó szél. Görgey hátán borzongás futott végig.

— Milyen szomorú este ez, Preszton, milyen szomorú.

Most már balfelől szólott a harang, bim-bam, ünnepélyes hanghullámokban.

— Az ördög vigyen el engem, — kiáltott fel Preszton, — ha nem valami kitanult vén bagoly csintalankodik velünk.

— Ne beszélj!

— A baglyok a családásig tudják a harangszót utánozni. Én már egyszer megjártam velők suhancz koromban, a Dunántúl éjjel eltévesztettük az utat, a harangszórolt azt hittük, hogy valami falut érünk, ha irányában indulunk, s bemaszunk szépen a Bakonyba, hogy két napig étlen-szomjan nem birtunk belőle kikecmezregni. Az aztán a mékő nagy erdő!

Hanem iszen a szabadkai se kutya. Szabadkától Osgyánig terjed, lapos földön, akár az asztal. Pihenő föld, mely talán még soha nem látott ekét. Szűz föld, melyen még nem követett el erőszakot emberi akarat. Ezt hozd, azt hozd. Azt hoz, a mit ő akar. Derékig érő ős fűvek borítják, néhol nagy darabon átszakítottan iszalagok fonják össze az ős faarisztokratákat, melyek kevélyen merednek az égnek óriási lombkoronáikkal. A híres Jánosik, a tót legendák betyárja, itt méri a vásárosoktól elrabolt posztót vándorló diákoknak, az egyik bükkötől a másikig. Ez a rófje. Az esthomályban lassan-lassan összefoly minden, alig lehet már megkülönböztetni valamit. Egy szürke folt az út mellett; pásztortűz helye; egy darab

LUPÉNYI BÁNYAMUNKÁSOROK.

feketeség a hatalmas fatörzsön, ebbe a villám ütött bele. Pirinyó fénylő csillagocskák a bokrok; szentjános bogarak. Csillámló ezüst vázson kiterítve az erdei tisztáson — a hegyekből lesiető patak. Huh, mi az? A kocsizörgés szomjas szarvas-csordát riasztott fel, mely elálló szarvaival gallyat törve, iszonyú robajjal hanyatthomlok rohan az erdő belsejébe. Az erdő madarai fölrebbenek erre nagy környéken, a bagoly abbahagyja a harangozást, a fa galyai közt meglapult mókus ijedten nyitja ki fekete serét-szemét, csivogva száll föl a vércse s köröskörül kering a magasban, hogy aztán meggyőződven anyai szemmel a veszedelem elmúltáról, a leeső kő lomhaságával hulljon le a fészkebe, csak a vadzab finom magas szállá-hoz tapadt bogár ringatózik egykedvűen a maga lengő nyoszolyáján.

— Messze van-e még a major, Preszton? Tudod-e biztosan az utat?

— Nem lehet már messze, mert a vércse mindig a tyúkmajor közelében rakja fészket. Itt lesz már valahol. Egy fehér oszlopnál kell,

azt mondják, befordulni, a mit valami esetlettörök herczegnek emeltek, de így könyv nélkül nem tudom. Ha fehér az oszlop, hát majd meglátjuk. De mintha már hallanék is kutyaugatást.

Egy kőhajításnyira elővillant, mint valami kísértet, az oszlop is, Preszton befordult a csinált útról s csakhamar két fényes szem, két megvilágított ablak mutatta, merre menjenek. A rekkenő hőség után jól esett a sötét lomb-sátor alatt a kocsizás. Görgey levette kalapját, hogy a hős levegő jobban érje forró fejét, ez alatt szemét le nem vette a két ablakról: ott ül valahol a kis Rozáli, talán két vagy olvasgat a mécs fényénél, és most, mikor már olyan közel volt, hogy csak egy-két perc még odáig, valami lázas türelmetlenség fogta el és szíve hangosan dobogott. A fák közül szeszélyes árnyak kezdtek kihalászni, közülök kilépett a megölt löcsei bíró is, puskával a kezében, s úgy rémlett neki, mintha a kivilágított ablaknak célozna...

Jaj, ne, ne! S úgy reszketett, de úgy reszketett, hogy összegombolta a kabátját.

— Hűvös van, Preszton, nem találod, én úgy fádom.

— Csurom víz vagyok az izzadságtól, — felelte Preszton. — Hahó! hó! Csiba te, ne! Úgy nézem, tekintetes uram, hogy ez az erdőmester háza.

(Folytatása következik.)

A ZSILVÖLGYI KÖSZÉNBÁNYÁK.

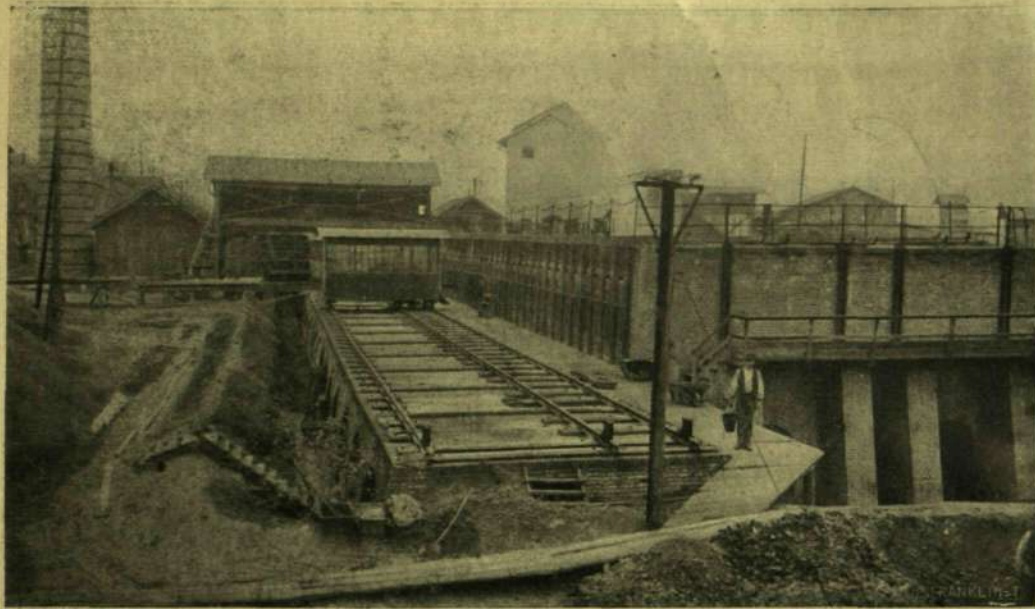
A legutóbbi bányászarcélenség színhelye, a Zsil-folyó völgye egyike Európa leggazdagabb barna-szén telepeinek; a föld gyomra úgyszólván kimeríthetetlen mennyiségben rejti a használható, jó szenet. S a kőszén, ha koronkint áldozatokat szed is, kulturát is terem. Ott, a hol most a nagyszabású kőszénbányák egész sora ad ezernyi embernek kenyeret, a Zsil völgyében még egy emberöltő előtt csak havasi pásztornép lakott szegényes fa-viskókban, vár-szerűen elkerített aklaiban tartva barmait. Orányira egymástól volt egy-egy ilyen tanya s az arrajáró akárhányszor a maga szemével láthatta, mint viszi el a farkas a nyájából a juhot.

Mióta a piski-petrozsényi vasutat 1869-ben kiépítették, a gyorsan föllendült szénbányászat megváltoztatta az egész vidék képét. Messze földről jött munkások ezrei telepedtek meg, köztük nagyon sok székely munkás, a kiknek hatása alatt az idegen ajkú többi munkás is magyarosodni kezdett s az egykor tel-

KOKSZ-MUNKÁLATOK A KEMENCZÉNÉL, LUPÉNYBAN.

A ZSILVÖLGYI KÖSZÉNBÁNYÁKRÓL. — Adler fényképe.

ROKSZ-KEMENCZÉK LUPÉNYBAN.

jesen vadregényes vidéken ma már jelentékeny kultura virágzik. A Petrosény melletti Deák-bánya, főntebb Petrillánál a Lónyatelep egész városokká fejlődtek, nemkülönben a Dilsa- és Anyinyosza-völgyek bányái. A most művelés alatt állókön kívül még egész sereg művelhető kőszénrét várja a feltárást, iparvasutak, sodronypályák szállítják a kőszénét. Zsilvulkánynál és Lupénynél újabb kőszénbányák és ipartelepek vannak üzemben, az egész vidék most már teljesen az ipari munka czéljaira alakul át.

KISFALUDY SÁNDOR AZ INSURREKCIÓBAN.

A nemesi fölkelés megszűnésének századik évfordulóján irodalmunk nem dicsékedhetik sem az utolsó insurrekció, sem általán az insurrekcionális intézmény történetével. Nem országgyűlés, nem törvény szüntette meg a nemesi fölkelést; magától szűnt meg; mert elavult, egyszerűen kikopott az életből. Halála azonban nem volt olyan dicstelen, a mint általában hiszik és hirdetik. Az osztrák területen, Brűnben akkor száműzetésben élő Stein porosz miniszter nagyon igazságtalanul ítélte, a midőn azt írta Gentznek, hogy «a birodalom romlásának oka a magyarok vak önzése», s igazságtalan az az állítása is, hogy «Győrnél a fölkelő nemesség az első pisztolylövése megszaladt.» Abban a körülbelül két évtizedre tehető s csak rövid szünetek által megszakított hadjáratban, a melyet a dinasztia a francia republika és Napoleon ellen vívott, nem fukaron, szük marokkal, de inkább erején fölül áldozott. Száz millió forintra, kétszáz-

magányát, sümegi szép és badacsonyi tündéres kilátású szöleit; de huzakodás nélkül engedelmességet a nádori parancsnak s a hazafi kötelességnek. Az idősebb, már családos nemes többnyire úgy érezhetett, a mint érzett Kisfaludy. *Hazafiai szözatá*-ból, a melyet már készen vitt magával Budára, oly siralmas okokért, a melyekért a nádort még jobban megszerette és becsülte, némely részeket kihagyni, másokat mitigálnia kellett. E bosszúságán csak az enyhít, hogy országíró embernek tartják, hogy a magyar tudósok és könyvtárosok udvart formálnak körülte; hogy Gomez a fölkelő hadsereg tábornoki főnöke, noha személyesen nem ismeri, a vezérkarhoz, a nádor maga mellé magyar adjutánsnak kívánja. Kisfaludy a nádor mellett marad, sokat, nagy örömmel dolgozik. Az udvar, a mint a francziák Bécsét fenyegették, a melyet aztán fél-estendőre el is foglaltak, Budára költözött. Kisfaludynak, a mint feleségének írta, a ki Sümegen maradt s helyette gazdálkodott, «minden nap a monarchiában a legnagyobb kanállal, valamennyi császári herceggel s néha magával a császárnéval kellett ebédelnie.» A magyarban, a mint a veszedelem nő, bár dinasztiaja nem kényeztette el, kitör a lojalitás, a dinasztikus érzés. Kisfaludyt elbájolja a császárné, a szép, kedves, kegyes, elmés menyecske; elbájolják a császári hercegek; de leginkább vonzza a principálisa, József nádor, mély, átható elméjével, állhatatos, erős karakterével, egyenes lelkével, fejedelmi nagyságával. A magyarnak nem volt rá semmi különös oka, hogy dinasztiajáért rajongjon s a veszedelem pillanatában mégis rajongott érte;

ezer főnyi újonczra becsülük külföldi források azt a segedelmet, a melyet Magyarország a rendes hadi adón felül adott a hadjárat első, szerencsésebb felében. Ha a nemesi fölkelés, a mikor tíz év alatt negyedigben ült föl s Győr alatt szembe került a francziákkal, nem váltotta valóságra a hozzá fűzött reményeket, abban része van a bécsi kormányknak is. Bécsben nemcsak a kormány, de az udvari körökben is az volt a hit, hogy nem tanácsos fegyvert adni a magyar nemes kezébe. Az utolsó insurrekció különül megállotta a helyét, mint a mennyit várni lehetett tőle a kormány mostoha bánásmódja után, mint a mennyit joggal várhattak tőle, miután fölfegyverzését, begyakorlását elmulasztották.

Az utolsó nemesi fölkelést az 1808. évi diéta határozta el arra a hirre, hogy Napoleon a következő tavaszon ismét megtámadja Ausztriát. Kora tavasszal már nyolczezernél több lovas táborozott Győr alatt; a katonaviselt Kisfaludy Sándort még a tél folyamán Budára hivatta József nádor, hogy proklamációkkal tüzelje a nemességet s hogy a nádor katonakancellárián dolgozzék a fölülés előkészítésén. A mint maga jegyezte föl, fájt odahagyni feleségét, gazdaságát, «elme-műveit természet-

A KÖZPONTI OSZTÁLYOZÓ ELŐTT, LUPÉNYBAN.

a mit bizonyít az, hogy Napoleon sokat ígérő kiáltványának nem ült föl senki.

Az ország négy kerületében a kirendelt tábornokok főparancsnoksága alatt gyorsan támadtak a lovasseredek s a gyalogzászlóaljok. A hadügyi levéltár adatai szerint a primási s a nyitrai s az önkéntes huszárezreden kívül tizenkét huszárezred, tizenkilenc gyalog zászlóalj állott talpra. Ez a haderő 38—40 ezer embert tett ki, a győri ütközetben azonban a nemes fölkelés, csak 20—22 ezer ember harczolt, a többiek elkéstek a csatából. Bécs eles-tének hírére az udvar Budáról Komáromba és Tatára, a nemesi fölkelés oltalma alá huzódott. Kisfaludynak a táborban is igen nagy a tekintélye, nemcsak mint lelkes, a dinasztia védelmében lázasan dolgozó katonának, hanem mint költőnek is. Chasteler generális, a mint megérkezett a Komáromnál fekvő nemes táborba, azonnal fölkereste, hogy vele megismerkedjék. «Az egész *Himfy*-t és a *Regék*-et annyira tudja, hogy könyv nélkül czitálja. Sőt oly studiummal forgatta, hogy a hol földadják neki, folyvást akár németül, akár francziául elmondja. Tőle, a ki maga is nagy poeta, igen nagy dicséret volt azt mondani, hogy oly originalitást és annyi új gondolatot semmi nemzeti újabb poétában nem ismer.» A nemesi tábor Ferenc királyt megjelenésekor egetverő *vivál*-tal fogadta s fájó szívvel

A KIMPULJ-NYÁGI GÖRÖG KATHOLIKUS ROMÁN FATEMPLOM.

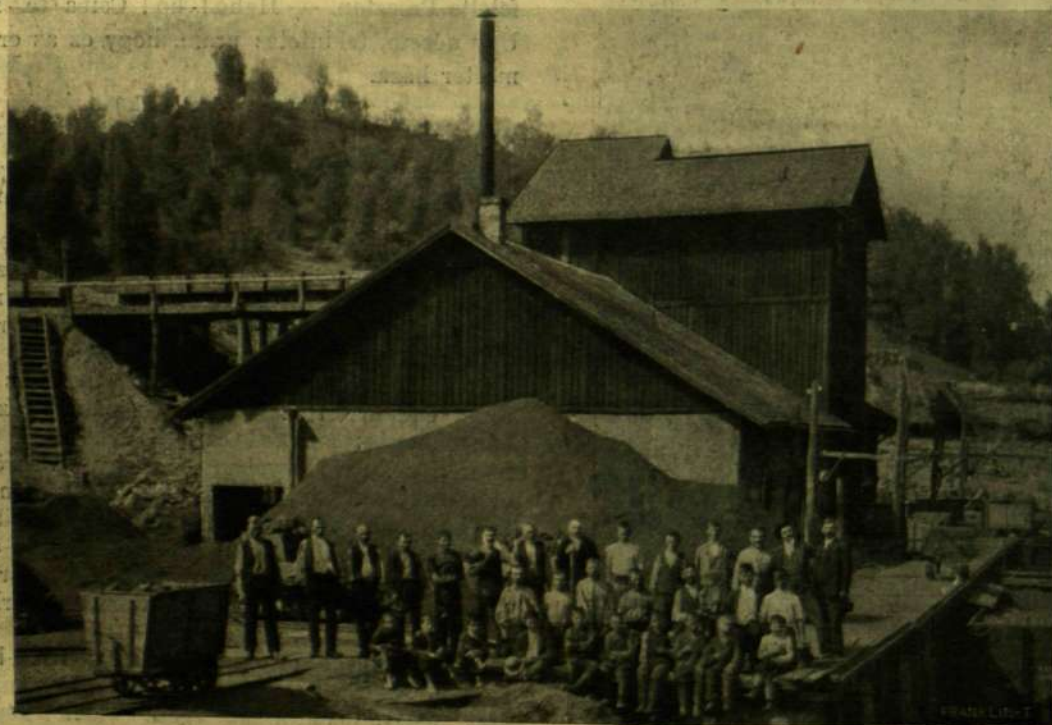
A BOLI BARLANG BEJÁRATA BELÜLRŐL.

konstatálták, hogy a különben egyáltalán nem szimpatikus király: «az emberséges jó ember, Európában a legbecsületesebb uralkodó» igen megvénült.

Ma már vitathatatlan bizonyosság, hogy a Győr alatt elvesztett csatáért a magyar fölkelést nem terheli semmi felelőség. János főherczeg «hátán hozta» Győrré az ellenséget. József nádort, a nemesség törvényes vezérét, elkedvetlenítették és passzív szerepre szorították. A taktikai hibákért, pedig a győri vereséget leginkább taktikai baklövések vonták maguk után, csupán János főherczeg tábornoki főnöke a felelős. Aztán nem is volt az olyan könnyű győzelem, mint a minőnek hirdetik. Napoleon a győri győzelmet a marengói s a friedlandi győzelmekhez hasonlította; mostoha fia, Beauharnais Jenő pedig azt írta a feleségének, hogy soha sem volt még olyan makacs, gyilkos ütközetben. Az tagadhatatlan, hogy néhány egészen gyakorlatlan, fegyelmetlen huszárezred hamar szétrebbent s nagyon messzi talált megszaladni; néhány gyalogzászlóalj pedig mindjárt az első támadásra fölbomlott. Más huszárezred s néhány gyalogzászlóalj azonban igen jól tartotta magát. A bécsi sajtó azonban akkor sem volt őszintebb és igazabb barátunk, mint ma. Heteken át ontotta a karrikaturát s a röpiratot a győri csúfos futásról. Az igazság hangját még az sem szólaltatta meg, hogy az insurrekció vezetői közül sokan kaptak Mária Terézia és

A BOLI BARLANG PETROSÉNY MELLETT.

A LUPÉNYI DÉLI BÁNYA.

A ZSILVÖLGYI KŐSZÉNÁNYÁKRÓL. — Adler fényképe.

A SZURDUKI KÁROLY-SZIKLA.

írja egy más levelében; s a mint Kisfaludy érzett, körülbelül úgy érezhetett a többi házas és családos nemes is. Szép a dicsőség, a katonavirtus, a lojalitás lobogása s mindez kívánatos; de mégis szebb és kívánatosabb az otthon kényelme és békéje, a feleség ölelő két karja, a gazdasággal járó vesződség. Pár hónapi tábori élet után, a mely bővebben osztotta a szekaturákat a harszi babérnál, a kényelemhez szokott nemes alaposan meguntatta a katonáskodást. De az insurrekciót a győri vereség után, az alkudozások alatt, a béke megkötéséig és ratifikálásáig nem osztották föl és nem bocsátották haza. A lelkesedés tehát kilobbant és sivár unalom, heves, türelmetlen hazavágyás költözött a fölkelők táborába.

Közeledvén a badacsonyi szüret ideje, hiába kezdett fájni Kisfaludynak a katonaság, ő akkor sem mehetett haza, a midőn az insurrekció fölözött s az ezredek és zászlóaljok elszéledtek falvaikba. A táborozás alatt felesége párszor meglátogatta egy-két napra. A békeföltételek megállapítása után Budára kellett kíséren a nádort és ott fogták egész őszön, egész télen s a következő tavasz nagyobb felére is. Rendbe kellett szednie az insurrekció irományait és meg kellett írnia, felsőbb parancsra, német nyelven az utolsó insurrekció történetét. Kissé dohogva és mégis örömmel végezte munkáját. Bárhogy vágyott is Róza karjai közé, még boldogságánál is előbbvalónak találta a magyar katonanimbusz, a magyar nemesi becsület megvédését. Kisfaludy kétségtelenül megcáfolta azokat a nemtelen vádakot, a melyeket a hadjárat szerencsétlen vége miatt s a hadvezetés ügyetlenségének mentesítéséért a magyar nemesség nyakába vontak. A nádor munkáját jónak és hűnek találta s Bécsbe küldte. Nyomatásban nem jelent meg soha, holott Kisfaludy az udvar parancsára írta meg az utolsó insurrekció hiteles történetét hivatalos adatok alapján. Az igazság azonban akkor sem állta jobban a napfényt, mint ma. Néhány történetírónk még használhatta forrásul Kisfaludy munkáját. Aztán a kézirat eltűnt nyomtalanul. És a Kisfaludy elvesztett munkáját máig sem pótolta senki. Az insurrekció története megráztatta s ki tudná megjósolni, hogy megírása mennyi ideig várát még magára.

Junius.

HÁROM ÁRVA.

Elbeszélés. — Irta Lengyel Géza.

Este, vacsora időre, hazament az utolsó szál rokon is. A három Pető lány egyedül maradt a hűvös, rideg, kétszobás lakásban. A két szoba közül az egyik, a nagyobb, gondosan lezárván. Arra csak félve mertek pillantani. Onnan vit-

ték ki délután az anyjukat, a ki rövid egy év alatt utána ment az urának. Kifáradva, összetörve, komor fekete ruhákban mint nagy, gyászos madarak, úgy bujtak össze a lányok.

A két kisebb, Rózi, meg Kata olykor keserves sirásba kezdett. Zokogtak fuldokolva, míg el nem némitotta őket a teljes kimerülés. Mariska, a legidősebb, csak sóhajtott nagyokat, azután felkelt. Kezében megzördültek a kulcsok. Kiment a konyhába, ételeket szedett elő, vacsorát készített, rendezkedett. A két kisebb mozdulatlanul és bámulva nézte Mariskát, a ki járkálni tud, helyére tudja tenni az edényt, míg ők úgy érzik, hogy összeomlott az egész világ, testükből kiömlött minden vér és a zsibadt tagok minden mozdulatra képtelenek. Nagy unszolására ettek egy falatot. Vacsora után újra erőt vett rajtuk a teljes megsemmisülés érzése. Levették az ággya fekvődni nem akartak semmi áron. Ott aludtak el összebujva az ócska, gödrös kapucnán.

Mikor fáradtan, összetörve felébredtek reggel, Mariska már frissen, kimosakodva járt kelt, kezében a kulcsesomóval. Látszott rajta, hogy az éjjel nyugodtan, mélyen aludt. Az utolsó napok izgalmaiban összekuszált vonásai kisimultak, egy kis pirosság is megjelent az arcán és szőke hajához illett a fekete ruha. A két kisebb, a hogy felébredt, elírta magát. A zokogás megzavarta Mariskát házi foglalkozásában. Összehúzott szemöldökkel, szigorúan jelentette ki:

— Kisírhathatók magatokat, most már kezdeni kell valamit. Dolgozni kell. Én is dolgozom.

A két lány ijedten hallgatott el.

— Talán még váránk egy kicsit — próbálkozott Kata — hiszen még csak tegnap volt.

— Azért ma is kell enni, — hallgattatta el Mariska, — nekem sincs egy percz pihenőm se.

Rózi már nem is ellenkezett. Rendbe szedte magát, feltűzte a gyászfátyolos kalapot és elment.

A Belvárosban, madame Renée elegáns, fényes üzletében szabta Rózi a drága, csillogó bál ruhákat, finom toaletteket. Megérezte a divat minden fordulását, új formákat talált ki, ügyes volt, gyorskezü volt. Az élető lelke volt ennek a drága divatos helyiségnek. Ő nyitotta, tüntette el nehezen lélekké asszonyok túlságos tömegeit és ő leplezte el kifogyhatatlan ötletességgel a bájok minden fogyatékoságát. Rózi irigyelték a szalon mögött, zsúfolt udvari szobában görnyedő varrólányok, madame Renée pedig megígérte neki, hogy felemeli a fizetését. A folyton sopánkodó öreg asszonyságtól ez az ígért volt az elragadtatás, egyúttal az áldozatkészség legfelsőbb foka.

A SZURDUKI SZOROS.

A látogatók, a suhogó selyembe öltözött megrendelők is áradozva dicsérték Rózi, csak Mariska nem méltányolta az ügyességét. Összeráncolt homlokkal, szigorúan nyilatkozott madame Renée szalonjáról:

— Nagyon gyanus nekem az a hely. Csupa színészno dolgoztat nála. Megrontanak azok mindenkit, a ki hozzájuk ér.

Ez a szentencia annál bölcsőbb és helyénvalóbb volt, mert Kata is érthetett belőle, ha nem kísérte volna is egy fagyos, lesújtó pillantás.

Kata szépen énekelt, kitünő hallása volt, még régen, a jobb időkben tanult is valami zenét és most egy szolidabb fajtájú színház kórusában érvényesítette hangját. Hogy valószínű színészno legyen, szerepeket kapjon, mutogassa magát, az eszébe sem jutott. El is zavarta volna az ilyen gondolatot: hiszen menten kitagadná Mariska. Előadások után lélekzet nélkül rohant haza, nem járt színész-nép közé és minden néven nevezendő férfival hideg megvetéssel bánt. A gyanut azonban így se oszlathatta el egészen. Mariska, a szigorú Mariska titkon meg volt győződve róla, hogy a ki csak tájékkára jár a színházban, a ki csak közel jut a tánczoló, éneklő néphez, már elveszett. Roszáló tekintete előtt félve sűrítte le a szemét Kata. A temetés után pedig, másodnapra, már megjelent a színházban és el-elhomályosuló szemmel, de buzgón énekelt a kis czípőről, kis postásról és más vidám, kicsi dolgokról. Mert Mariska kijelentette, hogy nem lustasággal gyászol az ember. Ő a legidősebb, legokosabb. Neki mindig igaza van.

Ez a nagy igazság azonban kissé leverte kettőjüket. Szomorúan, hallgatva húzódtak meg otthon, míg Mariska ezer apró semmisséggel bibelődve járt-kelt és a kulcsok csörögtek az oldalán. Alapjában nem csupán a színészkedést vetette meg. Mélyen lenézett minden női foglalkozást a főzésen, takarításon, bevásárláson kívül. Ez a munka egészen kielégítette. Reggel nagy kosárral ment el bevásárolni, este a kiadásokat számolta össze. Látszott, hogy egészen felvillanyozza ez a tevékenység, de a tekintély kedvéért nagyokat sóhajtott olykor:

— Tudjátok is ti, mi a munka. Mi a gond.

A gond emlegetésére, erre a hűvös szóra, a két kisebb is sóhajtott. Alig, hogy elhangzott az ige, már kaparták össze az apró elrejtett dobozok mélyéből az összespórolt koronákat, hatosokat, forintokat. Csak hogy nyugalom legyen, elhallgasson a panasza. A fizetést, a Rózi különórának díját, a keveske pénzt, a mit Kata összerakott, álmodozván énektanulásról, hangversenyekről, és más ilyen léhaságokról. Mindent, mindent. Mariska számolt, és napnál világosabban bizonyította be, hogy ősz-

szeroppana az egész háztartás az ő mérhetetlen gondossága nélkül. A két leány megszegyenülve húzódtak össze. Mit csinálna, hová lenne nélkülük Mariska, a ki semmihez sem ért, eszükbe se jutott. Kicsiknek, méltatlanoknak érezték magukat és a háztartás egyensúlya kedvéért sietve mondták le minden új kalapról, czípőről.

Megszűntek a vasárnapi kirándulások, mert a villamos drága és Rózi beszüntette a délelőtti uzsonnát is. A két dolgos, csendes lány szótlanul, gondolkodás nélkül behódolt a nagyobbaknak, az energikusnak, a parancsolónak, a kit ők tartottak el. Hónapok múltak, nagy nyomasztó csendben. Meleg tavaszi napokon kinyitották az ablakokat és elgondolták, hogy odakint, túl a nagy falakon, a fák között, bizonyosan szép a világ és az emberek még tudnak mosolyogni.

A nagy, sivár egyhangúságot Rózi bontotta meg egyetlen egyszer, azaz hogy nem is Rózi, hanem Mariska. Fuldokolva, kivörösödve rohant haza egy délután. Katára, ki egyedül volt otthon, keserűen, méltatlankodástól égve kiáltott rá:

— Rózi! látam.

— Lehetetlen — mondotta rémülten Kata, bár egy szót sem értett és nem tudta elképzelni, miért olyan különös ez Mariskának. Hiszen mindennap látja Rózi.

Mariska levetette magát egy székre és elfűlő hangon, levegő, után kapkodva folytatta:

— Azzal a nyurga fiúval volt együtt, a ki fent lakik a harmadik emeleten. Ugy-e, mindig mondtam, hogy Rózi veszedelmes helyre jár. Megrontják. Most itt van, udvarlót tarta magának. Rám, a ki felneveltem, nem gondolt. Én nem élem túl ezt a szégyent.

Kata — mit tehetett volna egyebet — sirva fakadt és Mariska is keservesen zokogott. A jelenetnek este drámai, viharos folytatása lett. Kata még mindig sirva, Mariska büszke haraggal várta Rózi. Persze, hogy egy pillanat alatt sirt a szerencsétlen bűnös is és faggatás nélkül bevallotta, hogy minden úgy igaz, a hogyan Mariska mondja. Zokogva, kétségbeesve mentegetőzött:

— Né gondoljatok semmi rosza! rólam, azért, hogy szeretjük egymást. Hamarosan megmondtam volna magamtól is, mert elvesz, ha akarom, már holnap. De én nem megyek hozzá, míg a gyászév le nem telik.

Elfehértve, haragtól remegve kiáltott fel Mariska:

— Ugy, hát elvesz, hát férjhez akarsz menni. Itt akarsz hagyni bennünket. Ezért vigyáztam rád, ezért dolgoztam érte, ezért tartottalak. Most meghalálok.

Rózi dermedten hallgatott el. Katának elállt a lélekzete, Mariska pedig zokogott, mint a ki elveszett, bűnös embert sirat. Rózi ré-

A SZURDUKI SZOROSBAN.

múltan csitította. Átfogta, elébe vetette magát. Megesküdt minden szentekre, hogy soha, de soha el nem hagyja a házat, és nincs az férfi, a kire valaha ránézzen. Azután sirtak mindnyájan, később csak Rózi könnyei folytak titokban. Még később, hetek múlva azok is elapadtak. Elcsendesedtek újra. Néztek tovább a nyitott ablakból, a szűk udvar tetején az elszálló felhőket. A két kisebb leány halaványan, beesett szemekkel. Mariska szigorú, de piros arccal, megelégedetten, a teljesített kötelesség, a betöltött élet adta önérzettel. Indultak szépen a reménytelen vénlányok felé.

Néha eljöttek a rokonok, öreg, kiszáradt nének. Előttük sóhajtvá emlegette olykor Mariska:

— Bizony, nekem már akadt volna férőm, de csak nem hagyhatom itt a kicsiket. Mi lenne szegény árvákkal.

És megértően, teljes méltánylással bólintgattak a nének.

A SZÍNHÁZI ÉVAD.

A lezajlott színházi évadnak egyik jellemző tünete, hogy ismét több német színház jött Budapestre s ismét több estét vont el a magyar színésztől. Immár nyilvánvalóvá lett,

A VULKÁNI MÉLY ARNA, A HOL A LEGUTÓBBI ROBBANÁS TÖRTÉNT.

KÉPEK A ZSIL VÖLGYÉBŐL. — Adler fényképel.

DARÁNYI ÉS KISÉRETE A GYŰLÉSRE ÉRKEZIK.

rendelkezése. Ehhez járult, hogy a megmaradt színpadok aránytalanul több külföldi terméket mutattak be, mint az előző években, úgy, hogy szerzőink alig tudtak szóhoz jutni. Így a Nemzeti Színházban tizenöt újdonság közül csak öt volt magyar, tíz pedig idegen. A többi színházi este túlnyomó részét is külföldi szerzők foglalták el. A magyar szerzők — *Gárdonyi Géza, Porzolt Kálmán, Ráth-Vigh István, Balázs Béla és Bíró Lajos* — közül is csak Gárdonyi műve részesült tűrhető számú előadásban. A magyar történelmi irodalmat egyedül Porzolt új műve képviselte, a világirodalom klasszikusai közül alig egy-kettőt elevenítettek fel. A mi a színház irodalmi irányzatát illeti, főleg azon volt, hogy a múlt század utolsó évtizedének norvég és éjszak-német szociálistikus műveit mutassa be minél nagyobb számban. Elkésve így jutottak színpadunkra Ibsen, Hauptmann és Heyermans társadalmi nyomort festő munkái.

Míg így a Nemzeti Színház az átmenet nehézségeivel küzdött, a Magyar Színház minél több estét igyekezett magyar szerzők számára biztosítani. Különösen *Földes Imre* és *Lengyel Menyhért* darabjainak jutott sok előadás. Eszínházban is a szociálistikus szelleme érvényesült, a mint hogy általában az egész múlt színházi évad honi és idegen darabjainak túlnyomó része a társadalmi ellentétek feltárásával, az

KISGAZDÁK A GYŰLÉSEN.

A PALICSI GAZDAGYŰLÉS.

Kereken kétezer mindenféle sorsú gazdember gyülekezett össze június 23-án Palicscon. A nagyszabású gyűlés hivatalos alkalma a Magyar Gazdaszövetség évi közgyűlése volt. A politikai viszonyok fejlődése azonban jóformán háttérbe szorította a hivatalos programot és a gyűlés két irányban vált országos demonstrációvá. Egyrészt hosszú évek óta megszeretett hivatalos vezértől, Darányi Ignácztól bucsuztak el a gazdák, mint minisztertől. Másrészt pedig egyhangulag emelték föl tiltakozó szavukat a Bécsből erőltetett balkáni kereskedelmi szerződések, illetve az ellen, hogy Magyarország rovására az osztrák nagyipar érdekében a balkáni államoknak további behozatali kedvezések adassanak.

A Darányi mellett való tüntetés már a vasúti utazás alatt megkezdődött, mert a gyorsvonat minden állomásán összegyűltek az illető község és környék gazdái s egyszerű, de szívből jövő szavakkal üdvözölték ügyüknek hosszú időn át fáradhatatlannak és szerencsés kezűnek bizonyult munkásait. Halason egész népgyűlés várta a minisztert, sőt kirukkolt az ottani iskolai zászlóalj is, elismerő bámulatra indítván a minisztert és kíséreit katonás magartásával és pompásan betanult fegyverfogásaival. *Gülner Gyula* Pest vármegye főispánja büszkén tekintett a derék fiukra, mert hiszen

HALLGATÓSÁG.

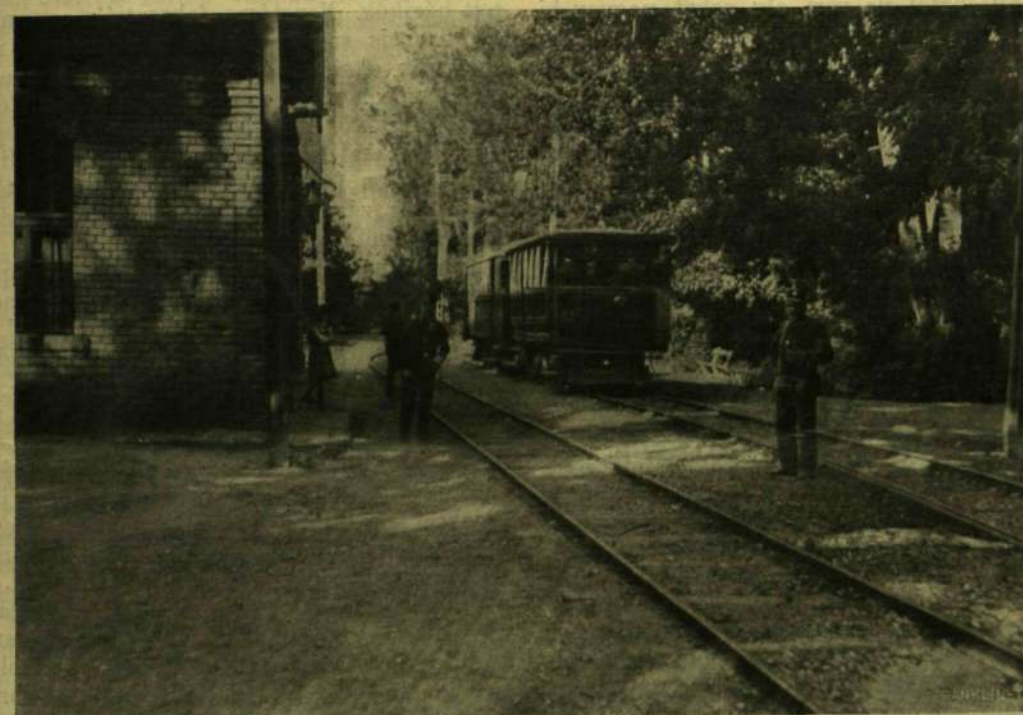
A PALICSI GAZDAGYŰLÉSÉRŐL. — Jelfy Gyula félvételei.

az iskolai zászlóaljak szervezését vármegyében az ő praktikus magyar szíve indította meg.

A palicsi kies fűrész friss lombú fái alatt Bács-Bodrog vármegye és Szabadka város hivatalos fejei és társadalmi notabilitásai várták a minisztert. Rövid és szívélyes köszöntés után bevonult a vendégsereg a fűrésztelep nagy vendéglőjébe, a hol Szabadka város ezer terítékes villás-ruccsal vendégelte meg a gazdák országos gyűlését. Azután a gyűlés helyére, az úgynevezett kerek erdő tágas tisztására özönlött a vendégsereg. A gyűlés hivatalos vezetői és előadói tágas elnöki emelvényen foglaltak helyet. Az elnök, a bucsuzó miniszter, rendkívül közvetlen hangú beszéddel nyitotta meg a közgyűlést. Megemlékezett a gyűlés tanácskozásainak tárgyalásairól, a gazdákat fenyegető kereskedelmi szerződési tervekről, a középosztály ügyének felkarolásáról, valamint a közgazdasági országos szervezetének bevonásáról a falusi földmivelő nép érdekeiért való munkálkodásba. Beszédét azzal fejezte be, hogy összes erejét és sok éven át hivatalos működésében gyűjtött erkölcsi tőkét továbbra is a magyar mezőgazdaság érdekében kívánja használni. Zúgó éljenzéssel és őszinte lelkesedéssel vette tudomásul a gyűlés nagy közönsége ezt az ígéretet. A gazdák ünneplő kedve később sem csillapodott, mert mindannyi-

AZ ÚJ FÜRDŐHÁZ A TAVON.

A VILLAMOS VASÚT ÁLLOMÁSA A PARKBAN.

szor lelkes éljenzésben tört ki, valahányszor egy-egy szóhoz a Darányi nevére emlétték.

A kiknek szívén fekszik a magyar társadalom egészséges összeolvadása, igazi örömeiket találhatták a palicsi gazdaggyűlés képén. Ez a kép azt mutatta, hogy egymás mellett ül és együtt érez az egyszerű falusi földmivelő a politikus lateinerrel, az uri középirtokossal és a nagybirtokos mágnással. A falusi földmivelő embereknek tömeges megjelenése kedves specialitása a Magyar Gazdaszövetség közgyűléseinek. A falusi földmivelő emberek szívesen költekeznek, hogy ezekre a gyűlésekre akárhova is elutazzanak. Persze nagyon megkönnyíti sok szegénysorsú gazdamberre nézve ezt a költséges kirándulást az is, hogy mint egyik vagy másik szövetkezetnek vagy gazdasági körnek képviselői jelenhetnek meg és költségeik egy részét megbizók viselik. Ez a kisgazdák országos megmozgatásának a legpraktikusabb módja, melyet igazán országos haszonnal használ ki a Magyar Gazdaszövetség. A gyűlések ügyes rendezése folytán az összereseglett falusi nép mindig kiváló szónokoktól hallja fejtegetni a legfontosabb gazdasági és társadalmi kérdéseket s megtermékenyült elmével oszlik szét.

A közel három óráig tartó tárgyalás után lakomára gyűltek össze a gazdák. A Gazdaszövetség lakomái arról nevezetesebbek, hogy az egyszerűséget és olcsóságot igyekeznek meg-

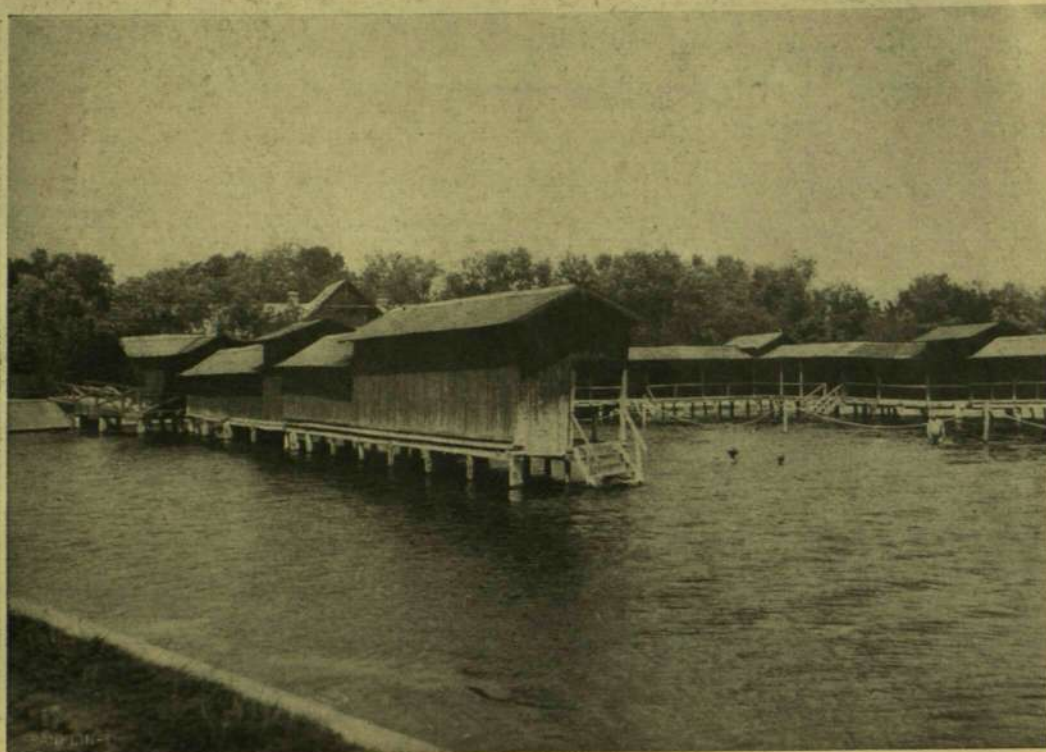
honosítani a disz-lakomákban. Mindenki fizet ezeken a lakomákon, de sohasem többet két korona negyven fillérnél. Palicscon különben Szabadka város vendégszeretete is közrejárt a takarékoskossá javára, mert a lakomához a bort az szolgáltatva, földmívelőiskolájának terméséből. A magyar alföldnek ezzel a zamatos termékével mondta Darányi felköszöntőjét a legelső magyar emberre, a királyra, melyet természetesen sok lelkes hangú felköszöntő követett, Darányi földmívelésügyi miniszterre, Szabadka városra, a város illusztris vendégeire és a többi. Az ebéd után a vonat elindulásáig még rendelkezésre álló időt Darányi arra használta fel, hogy megtekintette a szépen fejlődő fűrésztelepet.

Sokan azzal a benyomással jöttek el a palicsi gazdaggyűlésről, hogy itt egy országos politikai pártalakulás indult meg. Csakhamar kitűnt azonban, hogy a gyűlés vezetőinek ilyesmi szándékuk nem volt. Társadalmi öszszefüggést akartak rendezni, s megmutatni, hogy a magyar gazdák tudják a saját érdekeiket és tudják azt is, hogy az ő érdekük magyar országos érdek, melyből elalkudni nem engednek. A gyűlésnek úgy társadalmi mint gazdasági politikai szempontból igen nagy sikere volt s hatása a magyar ellenes bécsi törekvések megfékezésében fog nyilvánulni.

A PARK NAGY SÉTA-ÚTJA.

PALICSI KÉPEK. — Jelfy Gyula félvételei.

A PÁLICSÓI RÉGI FÜRDŐHÁZ.

A TORDAI FAHÍD.

Hírlapi felszólalások hívták fel a figyelmet egy pusztulásra szánt nevezetességre, a magyar technikai leleményesség egy érdekes alkotására: a tordai fahídra. Ennek a hídnak, melyen a tordaiak s környékiek már vagy száz éve járnak át az Aranyoson, az a nevezetessége, hogy teljesen a vasszerkezetű hidak rendszere szerint épült, de fából. Fa a szögcselése, tömör fa-ívtartója faragással van illesztve, sőt merevítő rácszata is van. Eredetileg egyetlen íve volt s jó sokáig meg is tartotta a hidat, idők folyamán azonban ingadozni kezdett s fa-pillérekkel kellett megtámogatni. Technikai szempontból párját ritkító érdekesség ez a híd, a régi magyar mesterember-furfangnak emlékezetes példája. Belekerült az adomába is, a mely ráköltötte, hogy ez van rá felírva: «épült itt, Tordán».

Ez a különös építmény most pusztulásra van szánva, Torda városa elhatározta lebontását s már fel is építették közvetlen melléje a vasszerkezetű új közúti hidat. Kár volna pedig érte, van olyan művelődéstörténeti emlék, hogy érdemes legyen megmenteni, a mint hogy erre nézve nagyon figyelemre méltó helyről indult is meg mozgalom.

MISS RANDOLPH UTAZÁSA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta C. N. és A. M. Williamson.

Molly Randolph levele atyjához.

Róma, Hôtel de Russie, január 2. Kedves Apuskám!

Bocsánatot, hogy tegnap nem egészen megfelelő módon, csupán pár sorral kívántam boldog új-ézsztendődet, de bármilyen rövid volt a levélke, annyi szeretetet volt benne, hogy dupla portó járt volna érte. A kéjtudás oly kemény munkánkba került legutóbb, hogy alig szakíthattam időt azoknak a kábelsürgönyöknek elindítására, melyeket nap-nap után repíttettem feléd, midőn tizedes szekerünkön beszállítottuk legalább is feléd a hosszú olasz csizmánkat, mely otthon maradt iskolai atlaszomban pirossal van kiszinezve. Ennél az utóbbi körülménynél fogva Olaszországot mindig csak piros színnel kapcsolatosan tudtam elképzelni, a mióta a térképen megismerkedtem fekvésével, és mai napig is dicső rózsaszínben tűnik fel testi és lelki szemem előtt.

Milyen felséges dolog, ha nem érez csalódást az ember, midőn megpillantja végre azt, a mi után egész életében vágyódtál! De én nem is vagyok az a leány, a kire kiábrándítólag hatnassanak a realitás dolgok, a természet realitásai, úgy értem. Sokan azt mondták nekem:

«netnek a szavajárását használjam, ki téged oly rosszul szeretett volna megházasítani — oly «lélekemelő» is.

Karácsonyt követő napon Bordigherából útra keltünk. A Riviera di Ponente mentében vilámgyorsan gördült a kocsi Genova la Superba felé, hol az éjszakát akartuk tölteni. Talán — éppen csak talán — azt állítaná a szépek egy igazi kritikusa, kinek véré a tapasztalat eléggé lehűtötte, hogy az olasz Riviera nem mérkőzhetik a franciaival, mely Cannestól Mentonéig terjed. De Olaszország mégis csak Olaszország marad. És a kétféle Riviera szépsége között (mint Brownnak kifejtettem) ugyanolyan különbség van, mint egy bájaiba büszke, számos nemzedéktől átöröklött műveltségű és gazdagságú francia hercegnő és egy kedves, őszibarackra emlékeztető arcú, egyszerű olasz parasztleány között. Mily szingazdagság mindenütt körülöttünk! És ez a gazdagság mégsem vakítja soha a szemét. Azt hiszem, a csodás atmoszféra teremt a tökéletes összhangot. És aztán az éveknek mindent szépítő, szelidítő nyoma, a moha, a zuzmó, a hanyatlás sajátosságos, mindent kedvesebb színben feltüntet bája! Annyi szívünkhez szóló tárgyval találunk, ha Olaszországban utazunk! Nem tudom, hogyan írhatnám le, de szerencsére te is jártál ott és mi ketten rendszerint egyformán érzünk, tehát meg fogod érteni, hogy mit akrok kifejezni. Mennyi érzést keltenének a szégyenes, apró, vörösré, kékre vagy sárgára festett házikók. Nevetésre fakasztják az embert, de sirni is szeretnénk és mindenesetre megszeretjük őket. És a vörös, kék, sárga, a mit ott látunk, a világ minden más vörös, kék és sárga színétől nagybán különbözik. Képzeld ilyen házakat a mi új világunkban! Milyen rettenetesen festenek! Bizonyára börtönök óhajtanak zárni a mázókat, kik a színérzék ellen így vétettek.

Annyit mondhatok neked: ez az első napunk olyan volt, mintha csupa Turner-féle festményből álló képtáron sétálnánk volna keresztül. Én szeretem Turnert és sokszor azon tündököm, vajjon az én világom nem különbözik-e sok más embernek öreg szürke világtól ép úgy, mint az, a mely a Turneré volt.

Még egy nevezetes dolog: tümenyessé letünk. Ennek oka az, hogy gépkocsis nem járta vidékre kerültünk. A mi kocsiunk itt az egyedüli, holott a Mentone előtti oldalon minden tíz perczben versenyfutással találkoztunk. Itt már igazán nem tudom az okot az okozattól megkülönböztetni. Azért van-e oly kevés automobil Olaszországban, mert tömördek olyan helyre akadnak, a hol nem kapható benzín? Vagy azért nem kaphatni benzint, mert az emberek nem igen szoktak automobilon járni?

A villám gyorsaságával szárguldtunk át Ospedalettin, a hol az a nagy fehér kaszinó van, és a mint innen a vidám, szingazdag San-Remóba jutottunk, új benzinkészletet szerezünk be, mely rosszabb volt, bár kétszer annyiba került, mint a franciaországi. Kíváncsi vagyok, létezik-e kisebb fürdőhely annyi csábító hótellel, mint San-Remo? Ha itt tartózkodnám, azon keseregnék, hogy nem lakhatom e hotelek mindegyikét egy és ugyanazon időben. De hogy valamennyiben egyszerre lehessen az ember, nemcsak harmincz asztrális testtel kellene rendelkeznie, hanem ugyanannyi elegáns öltözettel is. Tehát kissé költséges mulatság volna. Vagy tán oly tulajdonságuk az asztrális testek, hogy úgyszólván kiizzadják a szalonkabátokat?

Követeltem, hogy Taggia mellett pár perczre megálljon a kocsi, mert ottan élt egy igen kedves barátom, illetőleg az, kinek a barátom szellemi szülőltje. Barátom neve Antonio doktor és csak egy könyv lapjain él, melynek szerzője a híres Giovanni Ruffini olasz író. Brown adta nekem a könyvet karácsonyi ajándokul, bocsánatot kérve merészségéért, melyet azzal indokolt, hogy a könyv kizárólag Bordighera körül forog, tehát valószínűleg szívesen fogom elolvasni. Valóban örömmel olvastam, mert kevés oly elbájoló történetet találtam, bár a stílus kissé ó-divatú és a szép kis hőnő is olyan régi módi szelid lény, hogy szeretném jól megvázní. Majdnem egész éjjel ébren maradtam és olvastam a könyvet. Hát még mennyit sirtam! Soha, sehol sem létezett a valóságban oly nagyszerű ember, mint Antonio doktor, csak

te vagy hozzá fogható. És tudod, ha Brown véletlenül gentlemannek születik, ő is valami-kép ilyen alakká fejlődött volna. Ha Taggiát Antonio doktorét *szerelem*, Porto Maurizioót büszke szirtfokán *bámulnom* kellett. Ép annyira kiemelkedő e hely emlékeim között, a mennyire a valóságban az indigókék tenger fölött magaslik, melyből egyenesen kinőni látszik.

Szégnyekbe bevallo, Brown fejtegetései nélkül nem sokat tudtam volna a liguriai Alpesekekről. Hát te tudsz rólok, Apuskám? Szörnyű érdekesekek, e sziklák között ringott, hogy úgy szóljak, az olasz történelem bölesője. Istenem, milyen tudatlan lehet az ember, még az olyan is, a ki rendkívül műveltnek képeli magát!

Alasíót igen kedves helynek találom. Te hintón jártál ott mézesheteid idejében. Bizonyára nem sejtetted akkor, hogy lányod gépkocsin fog ott átszáguldani. Sokkal szebb a tengerparti része, mint a vele versenyző olasz városokéban; nem esoda, hogy szeretik az olaszok az alassói tengeri fürdőt. Érdekes történeteket mondott el Brown az óriási, maggasba törő albenzai tornyokról, melyek téglából épültek és szinte álmosan ítegetnek felénk a szűk árnyékos utcák közül. Savona csábító csengésű neve dacára, sokkal modernebb külsejű, hogysem tetszetett volna. Prá mellett voltaképp már Genova hosszú uszlyát tapostuk. Jimmy Payne kioktatta Mary néni, azt állítva, hogy Pegliben kellemesebb tölteni az éjszakát, mint Genovában, mert az előbbi helyen kertek vannak és gyönyörű a kilátás; de Brown azt mondta, hogy csak bizuk reá magunkat, talál ő számunkra Genova kellő közepén oly hótelt, hol igen nagy kert van és szép kilátás is. Tehát valóban ő rá bizuk magunkat; én legalább szívesen tettem. És oh, Apuskám, Genovában próbáltam először igazi, óriási utcazi forgalom közepette kormányozni automobilunkat. Mindenáron meg akartam kísérteni és minden várakozást meghaladó sikerrel tettem. Oly ügyességre vittem már, hogy egészen automatikus módon kezeltem a fogantyút és a gőzbecsőt szelepet (pogány elnevezések!) és valami bűvészi könnyűséggel a kocsi menetét is egy pillanat alatt úgy lassítottam, hogy a többi kocsi hosszú sora mögött a teknősbékát megsejyénítő kényelemmel czagmogjon, vagy egyetlen kézmozdulattal a kocsiorsó legelőjére juttatni a villámgyorsan rohanó automobil és úgy elhagyni a leggyorsabb paripát is, mintha az mozdulatlanul állna.

Vagy aránylag igen kevés automobil jár Genova utcáin, vagy a miénk szépségével különösen kiválik, mert az emberek megfordultak és utánunk bámultak úgy a hosszú, egyenes, szűk, régi utcákban, melyek tele vannak palotákkal, mint a széles, pompás

A HÍD BELSEJE.

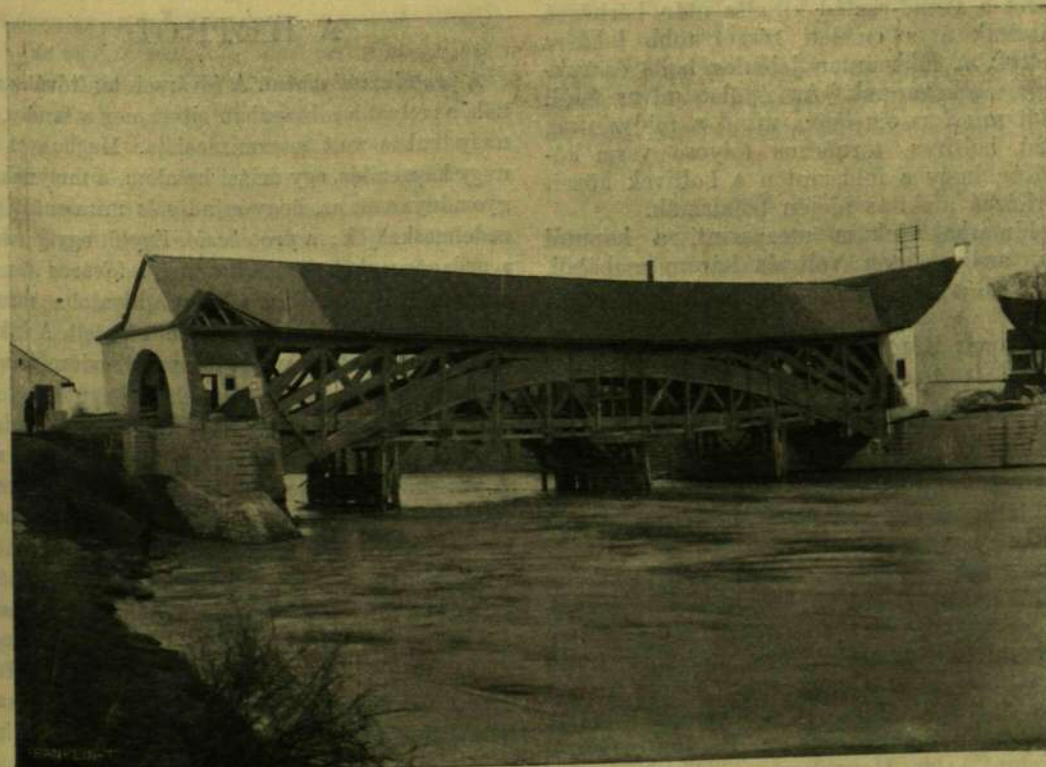
újabbakban, melyeknek fényes üzlethelyiségeikben minden elképzelhető árúcsikkét találhatni az egy genovai bársony kivételével, melyet mindig oly nagyon óhajtottam készítése helyén látni. Meglehet azonban, hogy az emberek csak azért álltak meg, mert fiatal lány kormányozta az automobil. Annyi bizonyos, hogy ez a fiatal lány kitért magáért. Büszkeséggel nézted volna, a mint például nagymerészen leereszkedett a régi lejtős, a paradicsomkertbe, — azt akarom mondani, a hótellek kertjébe vezető úton. A leány maga is mindenesetre büszke volt önmagára, mikor a legpáratlanabb chauffeur azt mondta: «Bravo! Senki sem csinálhatja jobban!»

Brown igen helyesen tanácsolta, hogy ne szálljunk le a kocsirol, míg Genovába nem értünk. Nagyon kellemes hótellebe szálltunk, melynek trópusi növényzetű kertjében valóságos magánállatkertet találtunk, apró kis fenevadakat és madarakat kétérczekben, és másnap reggel, miután a hosszú nap fáradsalmait kitünően töltött éjszaka pihenésével kihevertük, elmentem Mary nével az állatokat etetni. Korán reggeliztünk, aztán elindultunk a Sánto nevezetességeit megtekinteni. A Campo Santo kétségtelenül nagyon furcsa, alig van ehhez fogható. Nevetnem kellett volna a sok különös márvány nőalakon (krinolin van mindeniken és tournure, gránitból kifaragott mellfodor és

körözsákkal díszített kalap; vagy kezét csókol egy-egy pofaszakállas és czugos cipős férjnek, vagy kopogtat a sír csukott ajtaján, mely előtt a Halál, mint valami egyenruha nélküli lakáj áll, ki azt mondaná: Nincs otthon senki), de nem nevettem, mikor a gyászolókat láttam, kik a kedves halottak sírjait látogatták. Mennyi pathos rejtett a szomorú sötét szemekben, a a nehéz fekete gyászruhákban és még a virágokban is, melyeket kedveseik sírjára tettek annak kifejezésére, hogy nem felejtették el őket. Nemesak nem nevettem, hanem szinte sírásra fakadtam. Sírás és nevetés egyébiránt egymáshoz annyira közelálló dolgok, hogy össze is cserélhetők. Az egyedüli szép és egyszerű síremlék e különös helyen Mazzini hantjai fölött emelkedik.

Valóban mély benyomást tett rám a genovai kikötő, mely olyan büszke, oly méltón képviseli Olaszországot a világ minden kikötőjéből odaseregülő hajók előtt.

Kora friss reggeli idő volt még, mikor gépkocsink a Riviera di Levante mentében kigördült a városból. Ekkor még Mary néni is szerencsének vallotta, hogy automobilon és nem vonaton utazunk. Egy darabig párhuzamosan haladtunk a vasúttal, de a hol a tengerpart legfényesebb volt, vagy a tengerbe kinyúlt egy földnyelv, melyen mi a röpülő madárként átsuhanhattunk, a nyomorult vonat kénytelen volt a földet kereszteltúrni, mint a vakondok, és komor éjszakába merülve kívül hagyni annyi dicső és szép dolgot. Vagy ötven alagutat számlálhattam Genova és Spezia között. Mikor kibontakoztunk Genova külvárosából és elhagytuk az utolsó nagy házakat, melyek azt a benyomást teszik az emberre, hogy menten össze fognak omlani, olyan helyekre jutottunk, melyek szépség dolgában bátran vetekedhetnek azzal, a mit a francia Rivierán láttunk. Azok a csillogó városok a zafirkek öblök görbületénél mint valami tündéri álomkép élnek emlékezetemben; újból fel kellene keresnem mindannyit és meggyőződni, hogy valóban léteznek. Ilyen különösen Rapallo, mely a legszebb valamennyi között. Jennie Harbourough egy egész telet töltött itt édes anyjával — most emlékszem rá, hogy elmondta nekem — és ők nagyon sajnálták, mikor végre el kellett hagyniok ezt a szép helyet. Azért keresték fel eredetileg, mert meglehetősen olcsó, de hosszabb időzésre az birta őket, hogy sokkal kedvesebb, mint a drágább városok. Rapallótól kezdve a Zoaglin és Chiavarin keresztül vezető út magasan a tenger színe felett és csupa hegyszoroson át halad. Chiavarinál a tengerpartnak szebb részét elhagytuk és Sestritől kezdve, bármennyire rosszul esett, hátat kellett fordítanunk a tengernek. Még mindig nagy gyönyörűség volt az Apenninenek nyulványain a Col di Baracca felől felemelkedni és aztán megint leszállni Speziáig, mely a hasonnevű öblől mellett szép henylő asszonyhoz hasonlóan terül el. A villásreggelit a Croce di Malta, nekem

A HÍD OLDALRÓL NÉZVE.

A TORDAI FAHÍD.

A HÁZ KÜLSÉJE.

A HÁZ UDVARA.

GOLDMARK SZÜLŐHÁZA KESZTHELYEN.

már csinos nevénél fogva is rokonszenves, hüvös és minden tekintetben kellemes hotelban kötöttük el. Szerettem volna Lericebe menni és Shelley házat látni, de be kellett érnem annak fényképével, mert ott várt a Napierünk, melynek egyik szelepe mindig nyitva áll, mint midőn valaki nyitott szemmel alszik, és csalogatott bennünket mind előbbre, mind feljebb az Apenninek árnyékába. Egész szerencsétlenül érzem magát az ember, ha ilyképp folytonosan előre kell sietnie és schol sem nézhet szét, de az a bacillus, a melyről előbb szóoltam, egész lázba ejt. Képzeld el, még Luccán is csak átfutottunk! De ha be akartuk tartani a napi programot, egyet-mást fel is kellett áldoznunk. Így tehát Luccát áldoztuk fel Pisa kedvéért. Ide még meg se érkeztünk, a város pusztá nevének hallatára újra gyermeknek éreztem magamat, annak a gyermeknek, a ki a te dolgozószobádban mulatva, a ferde tornyot a nagy stereoszkópban és Finden tájképgyűjteményének acélmetszetei közt nézegette. De abban a pillanatban, a midőn ez a torony valóban szemem elé került, elefantensont faragványként arany felő kebelén pihenve kecsesen, elfelejtettem a stereoszkópot és a tájképgyűjteményt; ezentúl mindig a leáldozó nap sugaraitól megaranyozott rózsaszín felhők hátterén fog lótti szemem előtt lebegni.

Milyen szép lehet a márvány, azt csak akkor értettem meg, midőn Pisába és Rómába látogattam. Pisa fogalmával — magam sem tudom, miért — a ferde torony képét szoktam összekötni és nem a battisteriód. Ez utóbbiról csak annyit tudtam, hogy létezik és — miről már kevésbé határozottan adhattam volna számot — hogy megtekintésre méltó; de Pisa és a ferde torony az én szememben egy és ugyanaz volt. Most nem tudnám megmondani, a város két nevezetessége közül melyik tett mélyebb benyomást rám. Egészen más lény vagyok, mióta Pisa és Róma képe él lelkemben. Azokhoz a képekhez, miket most fogadok be elmémbe, méltó keret kell és ilyenné önmagamat igyekszem tenni. Nemcsak annak szükségét érzem, hogy jobb könyveket olvassak, jelesebb zenét hallgassak, nemesebben cselekedjek, hanem arra is töreksem, hogy jobban, igaz érteke szerint meg tudjam becsülni mindazt, a mi emelkedett vagy felemelő. Legyen szabad reménylenem, hogy e nézeteim miatt nem tartasz érzélgősenek.

Az éjszakát egy igazi olasz hotelben töltöttük, a Lung'Arno partján. Brown ajánlatára szálltunk oda, mert úgy vélekedett, hogy mégis jó lesz, ha már oly sebesen, szinte röptünkben járjuk be Olaszországot, legalább egy, az országára néve igazán jellemző dologgal megismerkedni. Mary néniem egyáltalában nem tetszett az idea. Azt mondta, hogy ez borzasztó lesz és elképzelhetetlen dolgokat jósoltgatott; de — mint rendszeren — kitűnt, hogy Brownnak volt igaza és ezt Mary néni is kész volt

elismerni, de kikötötte, hogy ne olvassam rá az ő megszokott szólásmódját: „Ugy-e, előre mondtam!”

(Folytatása következik.)

GOLDMARK KÁROLY SZÜLŐHÁZA ÉS SZÜLETÉSI IDEJE

Keszthelyen az a ház, melyben Goldmark Károly a zeneköltő született, a Kossuth Lajos-utca 22-ik számú háza, a város legrégebbi és legérdekesebb magánépülete, melyet még a Festeticsék birtokelődje: a híres, dúsgazdag, de már kihalt gelsei Pethő-család építtet s a melyről „A szentmihályhegyi remete” című regéjében Kisfaludy Sándor is megemlékezett. Ennek a háznak egyik ablakából nézte végig a rége szomorú hősnője, Pethő Lilla, meghalt kedvesének, Bodor Imrénének a temetését, mikor atyja, a keményszívű, büszke Pethő Menyhárt a remetévé lett ifjú holttemét Szent-Mihályhegyről, hol remetelakása volt, hatlovas kocsin Keszthelyre szállíttatta s a templom alatti kriptában eltemettette.

Ma „zsidó-ház”-nak nevezik ezt a kopott, de a századok viharaival még mindig dacolni tudó épületet, valószínűleg azért, mert tágas udvarán ma az izraeliták imaháza áll.

Az épület egyemeletes és derékszögben épült. Régi divatú, boltíves kapuja az utcai homlokzatot két egyenlőlen részre osztja. Az épületet a Pethő-család kihalta után bérházzá alakították át s emeleti részét több lakásra osztották. A földszinten jelenleg bolt- és raktárhelyiségek vannak. Az épület udvar felőli oldalát mind az emeleten, mind a földszinten, hosszú, boltíves, tornáczos folyosó veszi körül. Kár, hogy a földszinten a boltívek közeit a bérházzá alakítás idején befalazták.

Goldmarkék lakása utcaszint, a kaputól balra, az emeleten volt és három szobából, konyhából s a szükséges mellékhelyiségekből állott.

Goldmark Károly születési helye iránt tehát semmi kétség sem forog fenn. E kérdés magának a zeneköltőnek s a vele egykorú, sőt nála idősebb egyének nyilatkozataival tisztázva van. A mily egybehangzó azonban a vélemény a zeneköltő szülőházát és lakását illetőleg, ép olyan ellentétesek az adatok születési idejére vonatkozólag.

Goldmark Károly a Pallas nagy lexikona szerint 1832. évi május 18-án, Boncz Józsefnek „Keszthely város monografiája” című munkája szerint 1832. évi márczius 18-án született. A „Die Gartenlaube” című német képes folyóirat 1896-ik évfolyamának 11-ik füzetében, a 352-ik oldalon R. Henbergertől megjelent „Das Heimchen am Herd” című közlemény pedig sem a hónapot, sem a napot nem említi, csak az évet s azt mondja, hogy 1830-ban, vagy 1832-ben született.

Mindezeket az adatokat megcáfolja a keszthelyi izraelita kirközönségnél vezetett születési anyakönyv. A „B” jelzésű anyakönyv 4-ik lapjának 10-ik rovatában fordulnak elő Goldmark Károly születési adatai, még pedig a következők:*

Jahr, Monat, Tag: 1830. May 18.
Namen des Kindes: Karl, Kischel.
Namen der Eltern: Rubin Goldmark, Mari Krausz.

Wohnort: Keszthely.
Gevatter: R. Goldmark.
Beschneider, oder Namengeber: M. Schleifer.

A zeneköltő tehát 1830 május 18-án született és Kischel nevet kapott, a mi rövidítése a Jekuthiel bibliai héber névnek. A Kischel név fölé irt Karl név későbbi és más kéznek, más tintával irt írása.

Az anyakönyvbe a zeneköltő édes atyja: Rubin Goldmark maga jegyezte be szép, olvasható írással fiának születési adatait. Goldmark Károly atyja ugyanis a keszthelyi izraelita hitközség jegyzője volt s e minőségében az anyakönyveket is vezette.

Ehez az adathoz tehát kétség nem fér. Csak az a különös, hogy e hiteles és mindenki által könnyen hozzáférhető és felhasználható forrás dacára, annyi téves és egymástól eltérő adat kerülhetett fogsáamba.

Dr. Csák Árpád.

A HÉTRŐL.

A protekció bukása. A fővárosi tanítótanárszabvány, a melyet a minapában ejtett meg a tanács, egy nagy bukás volt a szenzációja. Megbukott egy nagy kapacitás, egy óriási hatalom, a melynek hagyományja volt az, hogy mindig és mindenütt győzedelmeskedjék: a protekció. Egytől-egyig azokat a pedagógusokat választotta meg a főváros tanácsa a különböző állásokra, a kiket a hivatalos minősítésük a jelölésnél az első helyre követelt. A kiknek tehát nem lehetett szükségük protekcióra és a kiknek a bukása a protekció diadalát jelentette volna. A mi ez előtt nemcsak sürdín, de szinte rendszeren meg is szokott történni. Most nem történt meg. A protekció sortúze egyetlen olyan jelöltet se tudott leteríteni, a kit az érdeme az első sorba állított. Ime el kell hinni, hogy valóban minden hatalom mulandó, még az olyan sajtós és terébélyes is, mint a milyen a protekció mindenhatósága. Igaz, hogy az utóbbi időkben nagy harc indult ellene. Ennek a harcznak a megayıtója, ha jól emlékezünk, Kossuth Ferencz volt, a ki miniszteri rendeletet adott ki a protekció és ennek a kere-

* Év, hónap, nap: 1830 május 18. A gyermek neve: Károly, Kischel. A szülők nevei: Goldmark Rubin, Krausz Mari. Lakóhely: Keszthely. Koma: Goldmark R. Metszó vagy névadó: Schleifer M.

ése ellen. Ezt a rendeletet még egy csomó hasonló intézkedés követte különböző területeken, intézményeknél és hivatalokban. Magáról a protekcióról már nem egy alkalommal volt módunk elmondani a véleményünket. Föltétlenül erkölestelen dolognak csak a fölületes ítélkezés minősítheti. Néha a jó bornak is kell özögér. A protekciónak nemcsak az élelmes tehetség teltség látta hasznát, hanem sokszor a nem elég élelmes tehetség során is lendített. Nem volt tehát ökvetetlenül és minden esetben megkövezni való, a minthogy minden erköles és az igaz jónak minden szolgálata nélkül nem is válhatott volna olyan hosszú életű hatalommá. A protekciónak csak az érdem ellen nincs jogossága, az igazi ellenszere tehát az érdemnek a megbecsülése vagy mondjuk így: protegálása. Mert ha minden protegáló hajlandóság és hatalom az érdemét keresi, akkor az érdemtelenység hasztalan fut a protekció támogatása után. Így azután hovatovább mindenkinek rá kell jönnie, hogy ha protekciót keres — saját magához kell fordulnia, a saját tehetségéhez, szorgalmához és tudásához. A protekciókeresésnek ezt a fajtáját soha se fogják üldözni.

A törzsasztal. Egy egészen jelentéktelen káféházi incidens révén, a melyet «affér»-rá fújt föl a szenzáció-bajhász és melyet komolyabb ügyre méltó lelkiismeretességgel egy igen nobilis nyilatkozattal intéztek el katonák, megint aktuális lett a törzsasztal problémája. Egy törzsasztalról volt ugyanis szó, a melyet a pinczér jelentékenyen túlságos féltékenységgel védelmezett egy generális hódító törekvése ellen. A hősiesség fölösleges volt, mert a tábornoknak esze ágában se volt a törzsasztalt se okkupálni, se anektálni, de arra az eset mindenképen alkalmas, hogy — bosszús emlékeket ébreszsen föl az emberben. Meri ugyan kivel nem történt meg már az minálunk, hogy bement egy vendéglőbe vagy kávéháza és noha tíz üres asztal tárogott előtte — képtelen volt helyet kapni. Mert inkor letelepedett volna valamelyikhez, ott terem a lángpallós pinczér és tovább üzi ezzel a szóval:

— Bocsanat, le van foglalva. Törzsasztal. Nines más hátra, mint tovább vándorolni, ha pedig már leültél volna, megint fölszedeközni és elkotródni. Az embernek ilyenkor az az óhatatlan érzése támad, mintha — kiutasították volna, a mi egy ösöppet se kellemes érzés és jelentékenyen nagyobb kedve lenne káromkodni, mint bocsanatot kérni. — Nem lehet azonban se tagadni, se megfélekezni róla, hogy ennek a jelenetnek az ellenképében is sürdín gyönyörködhetünk. Bejön egy úr a vendéglőbe vagy kávéháza és noha a helyiség húsz asztala közül tizenkétet üres, nem leli a helyét és káromkodva vagy dohogva távozik. Azért, mert épen az az egyetlen asztal, a melyet elfoglaltak — az az ő törzsasztala. Már pedig ezt a jogát, a törzsasztalhoz való jogát a magyar nem engedi. Ime: ez a mindennap előforduló jelenet a forrása és a magyarázata annak a másik szinten mindennap előforduló jelenetnek. Mert a vendéglő meg a kávéház nem közintézmény, hanem az üzlete a vendéglőnek meg a kávésnak, a kinek tehát érdeke és kötelessége, hogy a kuncsaftjai, a vendégei kívánóságához és kedvéhez alkalmazkodják, különbözőn ott hagyják és másutt isszák meg a söröket vagy a kapucziinjertük. A törzsasztal problémájának a gyökerei tehát sokkal szélesebb területen ágaznak szét, mint első pillanatra gondolni lehetne és az erkölesnek, szokásoknak meglehetős átalakulása szükséges hozzá, hogy megoldódjék. Ha az emberek majd valóban csak a vacsorájukat megenni vagy a kávéjukat meginni mennek a vendéglőbe és a kávéháza, nem pedig tartózkodni, sőt lakni, mint most, akkor a törzsasztal is elveszíti a mostani fontosságát, mert minden szokásjognak a hazamosság a támasztéka.

A kenyér. A termést még le se aratták, de a szegény eredményének a hatása már bekövetkezett. A pékek fölemeltek a kenyérnek meg a süteménynek az árát: ugyanazt az árat, a melyet tavaly, mikor Isten kegyelméből igen jó termés volt, elfelejtettek leszállítani. Pedig a kenyeret ez idő szerint még tavaly lisztből sütik. Az a hír, hogy valaminek az ára megrágtult, minálunk olyan megszokott, sőt mindennapos, hogy tulajdonképen már alig érinti az embereket, annyira érinteni pedig, hogy meg is mozgassa őket, csak a házbér drágulásának sikerült. Érdekes és bizonyára nem karakterizáló erő nélkül való jelenség, hogy minálunk az ilyen megrágtó tendenciákkal szemben, a melyek épen a legszélesebb dolgok árának a fölszólalásában, tehát a legszélesebb területű kényszerhelyzet kihasználásában nyilatkoznak meg, a közönség ellentálló ereje szinte életjelt se ad magáról. Nem tudjuk ennek más magyarázatát annál, hogy a pénz értékéről való fölfogás nálunk még a legszegényebb osztályoknál is meglehetősen arisztokratikus karakterű. A krajozárért vagy a garasért nem igen hajlandó és nem is képes magát exponálni. Ha a házbért is lehetne krajozárként fölemelni, ha mindjárt napoként emelik is, a bérkaszányák bojkottálása és megostromlása nem következett volna be. Mert egy garasért a mi embereink röstellenek mérgebe jönni, ha mindennap többet szednek is tőlük egy garassal azért, a mit huszonegy órával előbb még egy garassal olcsóbban kaptak. A pékeknek tehát, a kik nem emelhetik forintokkal a kenyér kilójának az árát, nem kell tartaniuk semmiféle ribilliótól. És ha már most kezdtek megrágtatni a portékájukat, ezzel csak gyöngédséget tanusítottak a közönség iránt, a melynek majd az őszön csakugyan többet kellett volna fizetni a kenyérért. De ha már most hozzá szokunk a drágább árhoz, később már nem fog fájni. A pékeknek pedig már most is jól esik.

FÜRDŐ GYERMEKEK.

még tavaly lisztből sütik. Az a hír, hogy valaminek az ára megrágtult, minálunk olyan megszokott, sőt mindennapos, hogy tulajdonképen már alig érinti az embereket, annyira érinteni pedig, hogy meg is mozgassa őket, csak a házbér drágulásának sikerült. Érdekes és bizonyára nem karakterizáló erő nélkül való jelenség, hogy minálunk az ilyen megrágtó tendenciákkal szemben, a melyek épen a legszélesebb dolgok árának a fölszólalásában, tehát a legszélesebb területű kényszerhelyzet kihasználásában nyilatkoznak meg, a közönség ellentálló ereje szinte életjelt se ad magáról. Nem tudjuk ennek más magyarázatát annál, hogy a pénz értékéről való fölfogás nálunk még a legszegényebb osztályoknál is meglehetősen arisztokratikus karakterű. A krajozárért vagy a garasért nem igen hajlandó és nem is képes magát exponálni. Ha a házbért is lehetne krajozárként fölemelni, ha mindjárt napoként emelik is, a bérkaszányák bojkottálása és megostromlása nem következett volna be. Mert egy garasért a mi embereink röstellenek mérgebe jönni, ha mindennap többet szednek is tőlük egy garassal azért, a mit huszonegy órával előbb még egy garassal olcsóbban kaptak. A pékeknek tehát, a kik nem emelhetik forintokkal a kenyér kilójának az árát, nem kell tartaniuk semmiféle ribilliótól. És ha már most kezdtek megrágtatni a portékájukat, ezzel csak gyöngédséget tanusítottak a közönség iránt, a melynek majd az őszön csakugyan többet kellett volna fizetni a kenyérért. De ha már most hozzá szokunk a drágább árhoz, később már nem fog fájni. A pékeknek pedig már most is jól esik.

A «VASÁRNAPI UJSÁG»

56-ik évfolyama.

A «Vasárnapi Ujság» a legrégebbi magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, évenként több mint 130 fven, s több mint ezer képpel, legjelesebb hazai írónk és művészeink közreműködésével jelen meg.

Azon előfizetőinket, kiknek előfizetése június hó végén lejárt, fölkérjük előfizetéseik mielőbbi megújítására, hogy a lap szétállításában fennakadás ne történjék.

Előfizetési föltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 4 korona, fél-évre 8 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyedévre 4 korona 80 fillér, fél-évre 9 korona 60 fillér.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A szomorúság tarlóján. Vértessy Gyula költői dolgozások... A boldogság vándora. Lampérth Géza verses-könyve...

mereteti, a gyermekápolásról dr. Bán Ilona, a szép-
ségápolásról dr. Garami Béla, az első segítségre
dr. Kovács Aladár, a lakásról Sárosi Bella, a lakás-
ról egészségügyi szempontból dr. Bechert Armin, a
ruházkodásról pedig Treitz Péterné szol.

Budapestről nagyon szép album jelent meg. Hor-
nyánszky Viktor kiadásában. Rövid szövegben ma-
gyar, német, francia, angol nyelven leírja a város
képét s aztán nagy mennyiségű képet közöl a fő-
város egyes szép pontjairól, nevezetesebb épületei-
ről, műemlékeiről, egyéb látványokról, utcai életé-
ről. A könyv arra készült, hogy a Budapestben járó
idegenek vásárolják emlékül s ennek a céljának ki-
tűnően megfelel, mert képei olyan szépek, egész ki-
állításra oly tetszetős, hogy a külföldi nagyvárosokról
sem kapni ennél külön albumot. De nemcsak az át-
utazó idegen, hanem az idevaló benszülött is szí-
vesen forgathatja, mert szép képei ő vele is nem
egy olyan szépséget fődötített fel saját városának, a
melyek mellett eddig érzéketlenül ment el.

Torquato Tasso. Goethe híres drámáját most
új fordításban adta ki Marczali Erzsé. A fordítás
ambiciózus, gondos munka, egy kis dilettáns-ize
van ugyan, de nagyjában megközelíti s élvezhetően
tolmácsolja a német eredetit. A fordító rövid elő-
szót is írt hozzá, melyben érdekes párhuzamot von
Goethe és Tasso között.

Uj könyvek:
A szomorúság tarlóján. Versek, írta Vértessy
Gyula. Budapest, Eggenberger kiadása.
A boldogság vándora. Költemények, írta Lam-
pérth Géza. Második kiadás. Budapest, Singer és
Wolfner kiadása.
A magyar család aranykönyve. Budapest, Athe-
naeum kiadása. A három kötet ára 64 korona.
Sztehl Kornél felolvasásai. Budapest, Toldi La-
jos bizománya.

Emlékek. Második könyv. Irta Sidney Carton.
Budapest, Uránia-könyvnyomda; ára 4 korona.
Torquato Tasso. Színjáté, írta Goethe. Fordította
Marczali Erzsé. Budapest, Athenaeum kiadása;
ára 1 korona.

EGYVELEG.

* Az amagnetikus hajó. A Carnegie-intézet egy
amagnetikus hajót épített, melyvel majd a világ
minden részén végezhető a mágneses megfigyelése-
ket. A hajónak minden része amagnetikus. A horg-
remény fűzők hozzá s számos érdekes és értékes
felvedésnek néznek eléje. (-G.-)

Csecsemők hasmenését legkönnyebben «Kufe-
ke»-vel és tejjel lehet csökkenteni, mert a tej «Kuf-
ke»-vel kevésbé van kitéve annak az erjedésnek,
amely tehéntéjtől béllhurort okoz. A «Kufke» tar-
talmassá teszi a tejet, könnyen emészthető, elejt
veszi a gyakori emésztési zavarnak és pompás fej-
ődést biztosít a gyermeknek.

BELEGZÉS Világpatent. (D. R. P. 210, 225.) Magyar 43775. Osztrák 37053. Angol 18770. Francia 389702. Asthma és légzőszervek idült (krónikus) hurutjai ellen orvosi ajánlott kiválóan hasznos gyógyítómód.

Diana sóborszesz mint háziszert kapható az
egész országban. Köztudomású, hogy bedörzsölésekre
s legalkalmasabb. Nagyon kellemes hűsítő. Az összes
fodrászüzletekben fejdörzsölésre és borotválkozás után
arozécskenedezésre az urak használják. A fájdalomat
azonnal csillapítja. Masszírozásra általában minden
házban csakis Diana sóborszeszt használnak. Egy
üveg 44 fillér.

Kitüntetések egész sorozata érte a Kálmán-féle
Biborpaprikát, mert ez a legjobb. Árjegyzéket ingyen
küld Kálmán József paprikagyárosnak, Szegei,
Dugonics-tér 16.

A főváros egyik előkelő és ismert fogmütermé-
re dr. Edelmann József fogorvos és Márjai Arthur
vezetése alatt áll, Károly-körút-26. sz. alatti fogorvosi

és fogtechnikai műterem, melyre felhívjuk olvasóink
figyelmét. Bővebbet a hirdetések között.
Böröndökben és egyéb szígyártó munkákban
elsőrendű specialista a jó hírnévnek érdemű 1875. év
óta létező szígyártó-, nyerges- és bőröndösmester
Olbrich L. Budapest, Teréz-körút 6., kinek hirdeté-
sére felhívjuk az olvasó figyelmét.
Nagy Imre lakberendezési vállalatának (Váci-
körút 9.) jelen számunkban megjelent hirdetésére fel-
hívjuk az olvasó figyelmét.
Schmid nővérek, IV., Kigőy-tér 1. szám alatti
grammofon-kereskedés hirdetésére felhívjuk olvasóink
figyelmét. Ár- és lemezjegyzék ingyen és bérmentve.

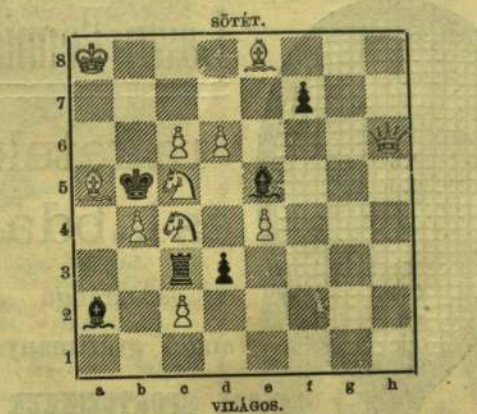
HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közlebbi napokban: SZIKLAVÁRI
ANDRÁJ bányagazgatási főmérnök, főpénztáros,
Nagybánya város képviselőtestületének tagja 90
éves korában Nagybányán. — OHIDI LÉGMÁN Iz-
pón 1848-49-es honvéd tüzérhadnagy, ügyvéd 84
éves korában Budapest. — GEML KÁROLY volt
48-as honvédhadnagy 80 éves korában Temes-
váron. — AMBRÓZY ANTAL 72 éves korában Bu-
dapest. — FABRÁS FERENCZ ügyvéd 68 éves korában
Ungváron. — NAGYBOROSNYÓI BOROSNYAV ISTVÁN
56 éves korában Marosvásárhelyen. — KOSZTRA
GRÓNY kir. tanácsos, az újvidéki kir. kath. főgim-
názium nyug. igazgatója Budapest. — NAGEL
JÁNOS büntetőbíró 58 éves korában Budapest.
— ESKENÁZI ELLIÁS, a dunai gőzhajó-társaság
igazgatója Bécsben. — GICZEI GÖRGEY Lajos nyug.
miniszteri titkár 54 éves korában Budapest. —
IDŐSB HUSZKA GYULA nyug. községi jegyző, a czin-
koti ág. ev. egyház felügyelője, 59 éves korában
Czinkótán. — BARB MANÓ Resicabánya községi
jegyzője 56 éves korában Resicabányán. — Mogyorósi
és bánóczi HILAVATHY GYULA várnagy 56 éves
korában Székesfehérváron. — BISCHOFF LIPÓT 54 éves
korában Budapest. — Bethlenfalvi PÁL Géza ál-
lami főreáliskolai tanár 57 éves korában Kecse-
metén. — MOLNÁR LÁSZLÓ színész 24 éves korában
Budapest. — TÜRK SZILÁRD ítéletbíró, a
vaskorona-rend lovagja 65 éves korában Budape-
sten. — MATYERHUBER FERENCZ az aranyosmaróti taka-
rék-pénztár verebelyi főintézetének igazgatója,
vármegyei bizottsági tag 78 éves korában Vereb-
lyen. — Ifj. sasi NAGY IGNÁCZ honvédőfőhadnagy
34 éves korában Kolozsvárt. — MARTON SÁNDOR dr.
orvos, a budapesti tőzsde főorvosa, 49 éves korá-
ban. — SIKÁTORI LUKÁCS GÁBOR ügyvéd, 64 éves
korában Nagykátán. — DREXLER ÁRPÁD posta- és
távírótiszt 26 éves korában Temesváron.

SAKKJÁTÉK.

A 2648. számú feladvány Feigl Miksától.

(A «Nowoje Wremja» versenynén az I. díjat nyerte.)

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

Az 2622. számú feladvány megfejtése Kintzig Róberttől.

- 1. Kd5-e6 ... Kg5xk4 (a, b) 1. ... B7xg7
2. Vg7-h6 + matt. 2. Hh2-f3 + matt.
1. ... g3xh3
2. Vh6 + matt.

KEPTALÁNY. SHIPAY. A 23-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Nem lehet minden sebet egy irral gyógyítani. Felelős szerkesztő: Holtsy Pál. Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Selyem. Csikos - Koczkás - Shantung - Armüre. an Seidenfabrikt. Henneberg in Zürich.

Salvatorforrás. A Bór- és Lithion-tartalmu. kitünő sikerrel használták vesébojagnál, a húgyhólyag bántalmainál és köszvénynél, az akorbetegségnél, az emésztési és lélegzőszervek hurutjainál. Húgyhajtó hatás! Varmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tisztá! Budapest, Braktár Elekty L. utca.

Köhögés, Beköttség, és hurut ellen használgatni. Réthy-féle Czukorkát. jenneterni kivonatnal. Ara 60 fillér.

BUTOR készpénzért és részletre. 3 szoba teljes berendezés 360 frt. mely áll: 1 háló, elődő és szalonból. 100 szoba állandóan készen raktáron a legeszebb kivitelű a legfinomabbig. Képes árjegyzék ingyen. Album 50 fill. bélyegekből. NAGY IMRE lakberendezési vállalata, Budapest, Váci-körút 9. sz. (Szerecsen-u. sarok.)

Serravallo. CHINA-BOR VASSAL. Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszert gyengébbek, vérszegények és lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, ideg-erősítő és vérjavító szer. 6000-nél több orvosi vélemény. I. Serravallo, a. és kir. udvari szállító Trieste-Barcola. Vásárolható a gyógyszerüzletekben álliteres üvegekben á k 2.00, egész literes üvegekben á k 4.80.

SVAICZI SELYEM A LEGJOBB. Kérjen mintákat újdonságainkról fekete, fehérben és színesben: Bolonne, Cachemire, Shantung, Duchesse, Grépe de Chine, Göttele, Mousseline 120 cm. széles, méterenként k 1.20 és feljebb ruháknak és bluzoknak stb., ugyisint hímsett bluzok és ruhák battsziban, szövetségben, vászonban és selyemben. Bárony és plé. Csakis szavatolton szöld selyemszöveteket árulunk közvetlen a magyárvetőknek bérmentve és már elvámolva. SCHWEIZER & Co., LUZERN U. 23. (Svaicz.) Selyemszövet kivétel. — Királyi udv. szállító.

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet. FOGAK és teljes fog-sorok szápadlás nélkül. Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindenemű kancak fogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A gyökerek eltávolítása főlösleges. Tartós porcelán- és arany-tömések. Foghasás teljes érzéstelenítéssel, 10 évi jóállással. Védőkik 1 nap alatt kielégítettek, megvárhatják. — Mérésért írt. Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Látt.)

Steckenpferd-Lilomtejszappan. legenyhebb szappan :: a bőr részére ::

Ha fáj a feje ne tétovázék, hanem használjon azonnal Beretvás-pastillát. mely 10 perc alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. — Ara 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerüzletben. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kisposten. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három dobozál ingyen postai szállítással.

ÉN CSAK DIANA SZAPPANNAL MOSAKSZOM, mondják Európa összes hölgyei és urai, mióta meggyőződtek arról, hogy 1. a Diana-szappan lemossa az összes pattanást, 2. lemossa az összes szeplőt, 3. lemossa a vörös foltokat, 4. eltünteti a bibircsókot, 5. fehériti az arcbőrt, 6. finomítja a kezeket, 7. ápolja a bőrt a hideg szél és napsugár ellen, 8. megakadályozza a karbunkulus és furunkulus képződését, 9. eltünteti az orr körül tartózkodó mitesszereket, 10. lemossa az arc- és kéz-izzadtságot. DIANA-PUDER pedig arról nevezetes, hogy az arcon egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékes-színű arcbőrnek, amely szín olyan nők arcán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak. Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill. Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill. Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill. Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsá, vagy sárga színben) 1 kor. 50 fill. Kapható egész Európában a gyógytárakban, drogériákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból: ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körút 5. (A legkisebb megrendelés is fordulópóttával utánvétellel eszközöltetik.)

**EGYEDÜL LEGJOBB
A KÁLMÁN FÉLE
SZAB.
BIBORPAPRIKA**

**MINDEN FÜSZER ÉS GSEMEGE ÜZLETBEN KAPHATÓ!!
CSAK EREDETI GEMAGOLÁST TESSÉK ELFOGADNI!
KÉSZÍTI: KÁLMÁN JÓZSEF
SZEDED DUGONICS-TÉR 16**

1 kg DOBOZ 6 Kor
1/2 " " 3.30
1/4 " " 1.80

**„Iró angyal“
gramofon
gépek és lemezek.**

SCHMID NOVÉREK-nél
Budapest, IV., Kigyó-tér 1. sz. (Királyi bérpalota.)
Választékkérdemények, kedvű lemezeket fölvetel. Ár- és lemezjegyzék ingyen és bérmentve.

Dermolin
a legjobb
bőrápoló
szepítő,
ráncozók
és bőrkibék
ellen.

Ára 1 kor. 50 fill.
szappan hozzá 1 kor.

Haltó győgytár
Budapest, Aréna-út 124.

Lawn-Tennisz

raketek
és labdák

elsőrangu
angol gyártmányok.

ANGOL SPORTCIKKER
Football, Golf, Polo,
Croquet. Sport-czipők,
sweaterek, sapkák, stb.
Testedző tornaszerek.

Árjegyzéket bérmentve küld:

WESZELY ISTVÁN
angol sport-, gummi- és aczélláru-üzl.
Budapest, IV., Váci-utca 9.

PETROLNERUDA
kifőző
hajviz

**NERUDA FÉLE
Pipere
BORAX**

KÉSZÍTI:
**NERUDA
NÁNDOR**
BUDAPEST IV.
DUGONICS-TÉR 16. LEGJOBB HÁZISZER

1 doboz ára 1 korona 50 fillér.

**Akar-e
szép lenni?**
Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot,
a melytől rózsás, áde, selymes az bőrt nyer, eltűnőti
a ráncozokat, szeplőt, májfoltot, pattanásokat, stb.
Nyaralásnál nem nélkülözhetjük, mert
a legkeményebb talaj-
vizet is megpuhítja. Kiváló háziszor torok-, szemgyul-
ladás, izadás és szájbűz ellen. A fogak fehéritése és
épen tartása tekintetében bámulatos hatással bír. Mint
univerzális háziszor gyermekápolásnál és háztartás-
ban a legjobb lelkismerettel ajánlható.
Egy doboz ára 30 és 75 fillér.
Rogátsy-féle borax-órák 1 K, borax-szappan 80 f.
borax-powder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.

ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája,
Budapest, VII., ker., Rákóczi-út 10. szám.

**A „Titania“
györgzőmosógép**
felülmal minden mosógé-
pet, bármely kon-
kurrenciához tartozék (olya-
noktis, melyek nagy lármával
és piaci reklámmal hirdet-
tetnek);
hőfehérre harmad annyi
időben, mint azelőtt;
kiméli a fehérneműt eddig
el nem ért módon; a
megtakarít és időt és
OLCSÓ de jó.
Sok ezer áll izemben és ugyan-
nyannyi az elismerőlevél.
Próbára is.
Titania - mángorló.
17-féle
nagy-
ság-
ban 2-3
keményfa-
hengercel,
minden ár-
fokozatban
35 K-40
feljebb. Őt
évi jótállás
Títania-forrófűtésű,
elsőrendű paragonni henger-
rel. Prospektusok, plakátok és
referenzciák ingyen. Képvise-
lők kerestettek.
TITANIA-MŰVEK
Wells, Felső-Austria 20. sz.
Gyártanak különbözősége-
gyantát: mosógépeket, takar-
mány-felületet, védőgép-
ek, szénagerehelyeket, szegce-
feszendőköt, különbözők, stb.
Részletfizetéskel szívesen en-
gedtetnek

**Régi híres kénfürdő
Horvátországban
Varasd-Teplicz!**

Analízisa Dr. Ludwig tanár úr tanácsa 1894-ben! 58° hőmérséklet, a kéniszap

utóérhetetlen hatású izom- és ízületi reuma, ízületi bántalmak és gyulladások vagy csontbőrések okozta bántalmak, e sz. neuralgia, mint ischias stb. női bajok, bőr- és tüdőbetegségek, krónikus vesébántalmak, hólyaghurut, golyva, rhachitis, fűrdyzeresia, mint glom, higany stb. mérgezetek ellen. Irókára: torok-, garat-, mell-, tüdő-, gyomor- és bélbajok, aranyeres bántalmak stb. Villamos gyógyimód, massage, gyógyintézetek és szállodák minden kényelem-
mel. Újonnan épült fürdőszálloda gyönyörű lakosztályokkal, pompás felvelés és legmodernebb berendezéssel, ki-
tűnő fürdőkkel az épületben, lift, villamvilágítás, előadás olvasóterem, étterem, kávéház stb. Napfürdők, hidegviz-
gyógyfürdők, zubanyokkal és Kneipp-módszerrel. Előleges megrendelésre külön koszik kaphatók a fürdőkezeléséért.
Pesta, távirtd. telefon. Fürdőorvos Dr. J. Matkovic. Prospektust ingyen és bérmentve küldi a Fürdőkezelőség.

PARK-CLUB
ILLAT-POUDER-SZAPPANT

használat. Főraktár BAYER ANTAL győgytára Bud-
apest, Andrássy-út 84. sz. Kapható azonosítól Karischmaroff.
— Lux, Neruda, Molnár és Moser és Usasi utódok drogeáriájában.

Olcsó cseh ágytoll!
3 kilo: új foszított 13 korona, fehér pe-
helypúha foszított 18 K, 24 K, hófehér pehely-
púha foszított 30 K, 36 K. Szállítás portomen-
tes, utánvételt. A kieserítés és visszavétel porto
megtérítés ellenében megengedtetik.
BENEDIKT SACHSEL Lobos 60. Pilsen mell. Böhmen

Magyar ásványvíz
forgalmi és kiviteli részv.-társ.
Budapest, V., Báthory-utca 5.

Kizárólag természetes magyar ásványgyógyvizet hozunk forgalomba.

Egy liter víz ára palackosra mellett:

Borszéki Boldizsár, idült gyomor- baj ellen	28 fill.	Horgász, étvágygerjesztő	28 fill.
Borszéki Fokut, az ásványvíz kürtye, köcsvény ellen	28 e	Kászoni-Fokut (Salutaris) jód és lithiumtartalmú	28 e
Borszéki Kossuth, vészegény- ség ellen	28 e	Répdűl, étványes ásványvíz	28 e
Bodoki Matild, alkalis savanyvíz	28 e	Felsőrákosi Mária, légszabur- ellen	28 e
	28 e	Hargitfalvi, idült ital	28 e
	28 e		28 e

Kérdesse meg az orvo-
sát és megtudja, hogy a
Magyar ásványvízeinkkel a külföldi majdnem összes gyógyvizet pótolhatók.

Tiszpalackot már házas szállítunk!

ANGOL TÁSKA

331. sz. Kettényiló uti táská, barna tehén-
bőrből, finom, kulcsal zárható zár, két tolozár,
akóú szjakkal, ripsz béles, belüi elválasztó rekesz
írómánytáskával és lecsatoló szjakkal.
Hossza 48 53 60 65 70 cm.
Ára K 39.- 44.- 48.- 53.- 60.-

523. sz. Paha kőzitáská, barna tehénbőrből,
kulcsal zárható zár, két tolozár, feneke ráncos,
ripszbéles és belüi egy oldalzseb.
Hossza 36 39 42 45 48 cm.
Ára K 19.- 20.- 21.- 22.- 24.-

526. sz. Barna vagy fekete tehénbőr-
ből, kulcsal zárható, sárgaréz-zár és áthajló-
kal, finom béles és belüi egy oldalzseb.
Hossza 49 45 50 55 60 65 70 cm.
Ára K 27.- 31.- 35.- 37.50 42.- 46.- 52.-
Angol táská (ugyanolyan mint az 526. sz.),
barna hat. nyitós vitorlavászonból, nikkel zár-és
áthajlók.
Hossza 40 45 50 55 cm.
Ára K 16.- 18.- 20.- 22.-

532. sz. Háromszálya bőrből, finom
disznóbőrből, finom zár, lecsatoló szjakkal,
külön rekesz felső ruhának, fehérműnők és cipők-
nek, croiseval bélelve, 70 cm. két zárral.
Hossza 60 65 70 cm.
Ára K 52.- 54.- 60.-

537. sz. Uti kosár, finom vesszőből, két erős
zár, fűdele vitorlavászonból borítva, belüi vízhatlan
kitrányozott vászonnal kibélelve és lecsatoló övvel.
Hossza 80 90 100 cm.
Ára K 27.- 29.- 31.-

547. Angol ruhabőrönd, finom disznó-
bőrből, két fékszár-zár, belüi egy betét, erős béles.
Hossza 60 65 70 cm.
Ára K 47.- 50.- 52.-

548. sz. (Ugyanolyan forma, mint az 547. szám.)
Angol ruhabőrönd, barna vitorlavászonból
borítva, valódi disznóbőrből bevezve, finom zár,
két zárdő, belüi egy betét, finom béles.
Hossza 60 65 70 cm.
Ára K 24.50 25.50 26.50

549. sz. Uti láda, hölgyek és urak részére,
világos vízhatlan vitorlavászonból bevonva, egy betét
Hossza 80 90 100 cm.
Ára K 22.- 24.- 27.-

549. sz. Uti láda, hölgyek és urak részére,
világos vagy barna vízhatlan vitorlavászonból be-
vonva, erős bőrfogók és egy betét.
Hossza 80 90 100 cm.
Ára K 24.- 26.- 30.- 33.-

Kérem ezen árlapot (összehasonlítás céljából is)
megőrizni és engem becses megrendelésükkel meg-
tisztelni.

KWIZDA-FLUID
Kigyó-védője.
Turista-
fluid.

Rég bevált aromatikuss
bedörögölés az inak és iz-
mok erősítésére és edzésére.
Turisták, kerékpározók, va-
dászok és lovasok által siker-
rel használva elő- és utó-
erősítésre nagyobb turák után.

Egész liter ára K 2.-
Fél liter ára K 1.50.

Kwizda-féle FLUID
Valódián kapható a gyógyszer-
raktárban. — Főraktár:
Türkő József gyógyszerész-
nél, Budapest, Király-utca 12.
Andrássy-út 20.

HELLER M. Utóda bőröndös-mester
Budapest, VII., Károly-körút 3. Sürgőnyezim: «BÖRÖND» Budapest

Budapesti Takarékpénztári és Országos Zalogkölcson R-T.
Irodái: VI., Andrássy-ut 5. sz. a. (saját házában).
Beosztott részvényűke: 40 millió korona. Eltöred betéteket, leszámított váltókat és előleg
nyújt értékpapírokra.
M. kir. szab. oszt.-sorozatát főkarbantó helyei: VI., Andrássy-ut 5. Készíté-
szlet: IV., Károly-körút 48., IV., Fenecek tere 4. (Irányi-utras sarok), VII., Király-
utca 57., VIII., József-körút 2., VIII., Úli-ut 1192

**MAIMANN
H. JAKAB
UTAZÁSI
CIKKEK
GYÁRTÁSA.**

**BUDAPEST
V. LIPÓT-KÖRÚT 27.
TELEFON 67.01**

BUTOR
izlése és szolid kivitelben,
teljes lakberendezések kész-
pénz vagy részletre kapható

SÁRKANY I.
butoriparosnál, Budapest,
VII., Erzsébet-körút 26. sz.
műhely és raktár.

Olvasza a hirdetőket!

Tátra-Lomnicz
m. kir. kinestári gyógyfürdő és üdülőtelep.
Elsőrangú szállodák. Kifőző konyha.
Villamos világítás. Vízereték. Csatornázás.
Gondozott park. Kényelmes sétautak.
Bérelhető fogatok és autóbilok.
Loversenyek. Tenisz. Golf. Galamb-
lövészet. Vadászat. Halászat. Zene. Hangver-
senyek. Előadások.

**Modern vízgyógyintézet.
Nagy fedett uszócsarnok.**

Vasutállomás. Posta. Távirtd. Inter-
urban telefon.
Kimerítő prospektussal és felvilágosi-
tással készséggel szolgál

**a fürdőigazgatóság
Gundel Károly
igazgató.**

**ÉKSZEREK
EZÜSTNEMŰEK**

egyházi szerek, órák, angol, francia
és kínai stb. dísz tárgyak gyárt
áron a legújabb angol rendszer
szerint be-
szerelhetők
Részletfizetésre

Sárga János ékszergyártó
Kolozsvárt. — Köpes
nagy árjegyzék ingy.

LOHR MARIA
Csejho-, vegyszertári tisztító és festéskész-
intézet. Gyár: VIII., Baross-utca 85.
Fűtőszek: IV., Eszák-út 6. VI., Andrássy-út 16.
VIII., József-körút 2. IX., Calvin-tér 9. V., Harmin-
cad-utca 3. VI., Teréz-körút 39.

*** Előlti KRONTUSZ. ***

KNUTH KÁROLY
mérnök és gyáros 11980

Os. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója.
Gyár és iroda:
Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.

Központi víz- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatorná-
sások, szellőztetések, szivattyúk, vízerművi emelőgépek stb.
Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

MAGYARON ELŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapítatók 1847.

Bräusweller János
Szegeден. Ca. és kir. kizárólagosan
szab. chronometer- és műóra,
a remontoir ingatáraknál
stb. stb.

**ÓRAK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLÁSSAL
RÉSZLETFIZETÉSRE**

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltenek.

**GANZ ÉS TÁRSA VASÖNTŐ ÉS GÉPGYÁR R-T.
BUDAPESTEN.**

MOTOROK benzín-, gáz-, szivó- és kohó- és fűtés-üzemre. Késműi hengerlőgépek.
Gőz- és gőzmotorok személyszállításra vasúti kocsik kis- és nagyvasúti szállításra.
Mindenféle vasúti kocsik személy- és teherszállításra. Vasúti felszerelések. Kéregőző-
kerekek (Griffin rendszerre). Hengeresek malmok számára kéregőző- és hengerekkel. Min-
denféle malomgépek. Égész malmok berendezése és felszerelése. Turbínák az elő-
hező legnagyobb hatékony bázisúval. Transzmissziók. Gyári berendezések. Tegla-
gyári és képző- és gépek. Árjegyzékkel és költségvetéssel szívesen szolgálunk.

Ganz-féle Villamosági R-T. Budapest, II. kerület, Lövőház-utca.

Elektromos világító és erőátviteli berendezések egyen- és váltakozó áramra. Késműi
vilámpák reklámszámokra. Elektromos üzemek berendezése uradalmakban. Meglévő
berendezések átállítása. Elektromos üzemű szivattyúk, teljeskörű berendezések, emelő-
gépek, ventilátorok, mező szuszák, szélmű, csipők, aprítók és takarmányos-berendezések.
Elektromos kis- és nagyvasutak. Bányavasutak. — Árjegyzékkel és költségvetéssel
szívesen szolgálunk.

BERKETZ ISTVÁN UTÓDA

*** kelme-festő és vegytisztító gyára ***
Budapest, IX. ker., Kinizsy-utca 14. szám. Cégfőtanácsos: Kovács Endre.

Kittintott: Páris, Bécs, — Budapest, Szeged. Alapítástól 1864. Telefon 63-36. Vidéki megbízások pontosan teljesítettek.

Gyűjtőtelepek: Andrássy-út 50. szám. Lipót-körút 16. szám. Szabellá-utca 68. szám. Rákóczi-út 78. szám. Ullői-út 30. szám. Váci-utca 51. szám.

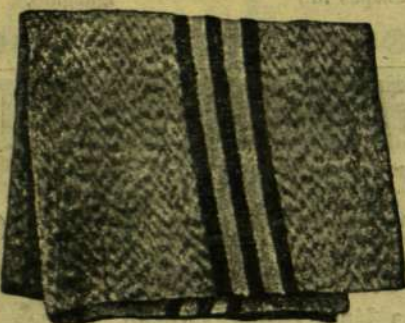
LEICHENBERG GYÓGYHELY

Stajersországi.

Klimatikus gyógyhely. Nyári üdülőhely.
Javulva van a légzőszervek idült hurutjai, izmágyulások, elkeresés, tuberkulózis (csakis kezdő, vagy idült, elhárított stádiumban), tüdőgyulladás, asztma, érelmeszesedés, szívhibék, skrofózis, hólyaggyulladás, köszvény és csúsztatásnak, nőbajok, idegbántalmak esetén és lábadozásnál. Tökéletes gyógyulást minden indikáció esetén. **Világhírű gyógyforrások.** Idény: május 15-től szeptember 30-ig. — Prospektusok küldés minden felvilágosítással szolgálati Fűrdőigazgatóság.

Szenzációs alkalmi elárúsítás.

Tigris flaneltakaró 2 kor. 75 fill.

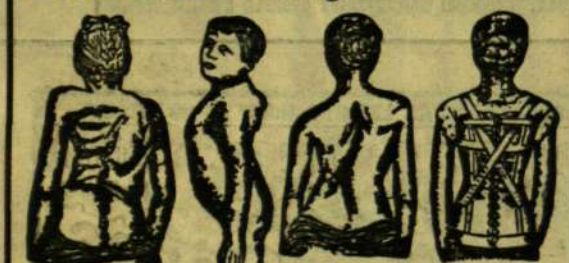
Jó, erősítő takaró, 130 cm. széles, 200 cm. hosszú, tigrisbőrminával és Alkalmi ára 2 K 75 fill. utánnál, vagy a szezonnyel. pénz előzetes beküldése ellenében. Nemzetköz. árúért visszaküldjük a pénzt.

Produktiv- und Handels-Gesellschaft Götting Nr. 37. (Mähren.)

Vegyti tisztítás, ruha-festés, gőzmosás

ezimá ismeretű fizetést bárkinek bérmentve küld Hattenberger Béla, Kassa.

Nincs többé elgörbült test!

Ha az én utól nem ért, a legismertebb orvosok által ajánlott Orthopéd-támasztó fűzőmet használja. Mesésen könnyű és hygienikus! Váltás nélkül elfüdi az egész elgörbült. Verden nővérem hajlandó iskolás gyermekeknek nélkülözhetetlen mentő- és óvószköz! 30 éve fennálló testgyógyászati műintézetben a legköltségteljes technikai kivitelben és mérsékelt árk mellett készítenek, továbbá: egyenestartók, járókézülékek, mellbák és műkezek, cs. és kir. szab. KELETI-féle sérvkövek, haskötők. **Uj! Gummi-göresérharisnyák** varrat nélkül, valamint a betegápoláshoz szükséges eszközök. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve **KELETI J. orvos-szécsi műszerek és gummiárny-gyára** Budapest, IV., Koronaherceg-utca 17. szám.

Mindenki ingyen kap egy nagyított képet, ha bármilyen fényképet és 80 fillért postafizetéssel hozzá küld, csak azért, hogy ismereteket ismerősei körében ajánlja. **Festészeti műintézet** Budapest, VI., Nagymező-utca 66. sz. Telefon 118-77.

OLBRICH L. szíjgyártó, nyerges és bőrbűdös Bpest, VI., Teréz-körút 6. Dús raktár lovagló-, hajtó-, vadász-, utazási és sport-cikkekben. Alapítva 1876. Árjegyzék ingy.

A kebel fejlődése. A művészet, melylyel szép kebel lehet elérni, Páris asszonyai és minden ország elegáns hölgyei előtt, a kik a **Pilules-Orientales**-t (keleti pilulákat) használják — jól ismert. Csak a belső kezelés fejt ki előnyös befolyást a kebel fejlődésére és erősítésére és ebben a tekintetben a **Pilules-Orientales** oly hírnevre tettek szert, a mely kizárja, hogy ezeket más preparátumokkal, mint: puder, liszt stb. hasonló megismerlett szerrel összehasonlítsani lehetne. Kivülről alkalmazott szerek, mint: balzsam, pomádé, frotirozás és mindenemű készítmények hatástalannak bizonyultak; a szélsőséges ingert elő nem idézték meg az eldőlésére és teljesen elfelejtik a váll- vagy nyak csontritkulásokat, melyek graciózus teltségű betakarataknak. 30 évi tapasztalásra támaszkodva kijelenthetjük, hogy ezen pilulák teljesen ártalmatlanok és hogy azokat az egész legcélszerűbb vesélyzetése nélkül lehet alkalmazni. Könnyű, diskret kezelés. Egy üvegcské használati utasítással 6 kor. 45 fill. franco; utánnál 6 kor. 75 fill. **J. RATE**, gyógyszerész, 5 Passage Verdun, Paris. Utánnál küld megküldendő, kérényk határozatlan francia helyszőlő: **Union des Fabricants** ellátott doboz. Budapesti raktár: **Török József gyógyszerész Király-utca, Prágai raktár: Fr. Witek & Co., Wassergasse 19.**

HOMOK — ARANY
A legjobb és legolcsóbb építőanyag a homokból üsementtel vagy masszával készült falazóteglák, téglercsap, járdák és padlópala stb. **Dr. Gaspary** rendsz. szerint előállítja. **Dr. Gaspary** kézi vagy erőhajtásra berendezett gépein vagy formáin a legkülönbözőbb árakban. A 228. számú ismertetési brosjára ingyen. Levelezés és nyomtatványok magyar nyelven. **Leipzig: Gebrüder Grosse, Dr. Gaspary & Co. Markranstädter, Leipzig** mellett (Németország).

Technikum Mittweida
Igazgató: A. Holst, tanár. 1873 (Szász királyság). Magasabb technikai tanintézet elektro- és gépészmérnökök, technikusok és művezetők kiképzésére. Gazdasági felszerelt elektrotechn. és gépjármű laboratóriumok. Gyári tanulmányok. 3610 hallgató a 38. iskolai évben. Program stb. díjmentesen a titkárság által.

Ha öszül a haja, ne használjon mást, mint a **„STELLA“-HAJVIZET,** mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K. **ZOLTÁN BELA** gyógyszerárban, Budapest, V/49, Szabadságter, Sétány-utca sarkán.

Rozsnyay vasas china bora.
Igen hatásos vérszegénység, sápadtság, neurasthenia eseteiben. Egy 1/2 literes üveg ára 3.50 kor.
A Rozsnyay-féle vasas china bor egyike a legelterjedtebb és leghatásosabb gyógyboroknak. A külföldi készítményeket felülmúlja. Vérszegényeknek különösen ajánlható. 12475
Kapható: minden gyógyszerárban.
Továbbá a készítőnél: **Rozsnyay Mátyás** gyógyszerárban Aradon, Szabadság-ter.

A jelenkor legkiválóbb bőrfinomító találmánya a **növényekből készült kristályszerű KRISTALIN** A bőr tisztítását nem oxidálja és nem szárítja, mint a szeszes anyagok. Ellenben fehéríti, ápolja és bármilyenmódú változásra. Kapható minden drogériában. Próbátétele 50 f. n. Üvegeket 3 K százzal 1, puder 1 K. Frakt. Bp. Erzsébet-utca 91.

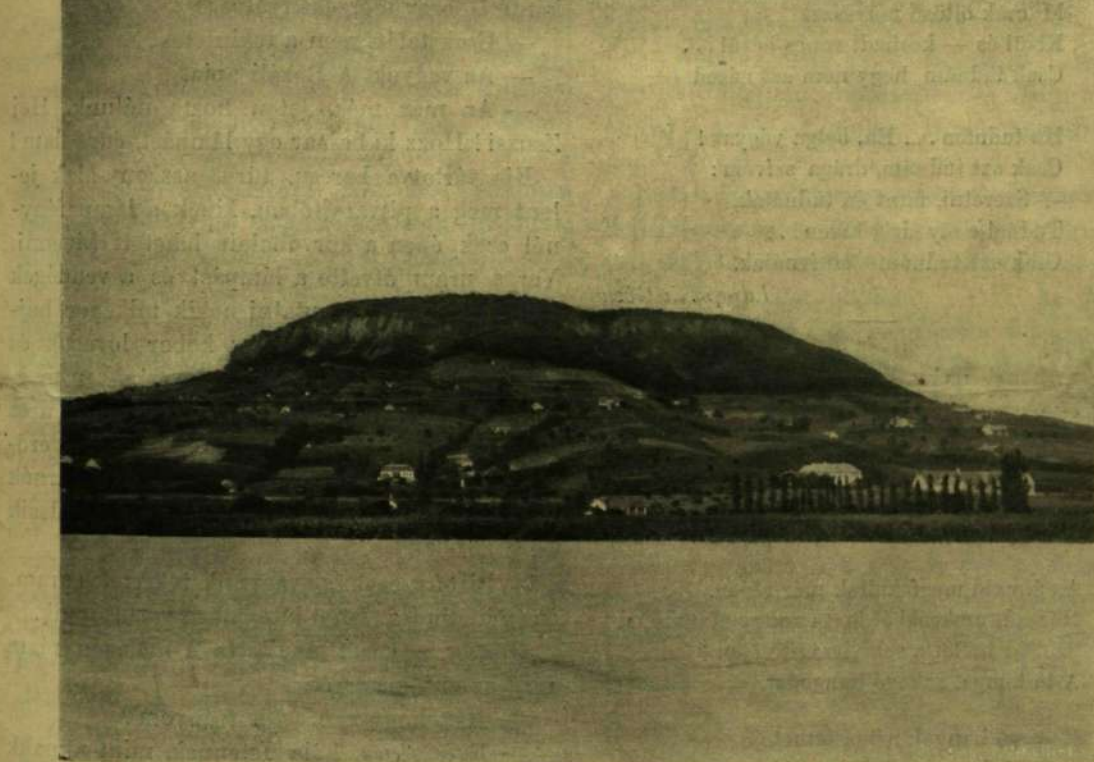
ELŐPATAK gyógyfürdő
Kiválóan jó eredménnyel használható a gyomor, vesék, hólyag és a más hurutos bántalmaknál, máj- és lépbetegségeknél, köszvény és oszlanál, altesti pangásoknál, valamint bármely az idegesség alapján fejlődő betegségekben. A nagybíró előpataki gyógyvizek orvosi javaslat szerinti ivása, öszszelölve a megfelelő és itt feltalálható kiegészítő gyógyeszközökkel (meleg és hidegfürdők, virággyógyászati kezelések, masszázs, gyógyfürdő, diéta) rendkívül kedvező eredményt mutat fel. Fürdő-idején: május 15-től szeptember 15-ig. Vasúti állomás: Földvár és Sepsiszentgyörgy, honnan állandó ólós kocsiközlekedés van. Lakás-, ellátás ólós és váltószékek. Az elő- és utóidejében (május 15-től június 15-ig és aug. 20-tól szept. 15-ig) a gyógy- és szeszélyesek felvételére, lakások 50%-al és ellátás is sokkal olcsóbb. **As előpataki sóvíz**, mely a szeszélyes, égvényes vassó víz kőzetes és szesélyes, mint gyógyeszköz, kőzetes és szeszélyes és ártó, kellemes ital tisztító vagy borral vegyítve, nagy kedveltségnek örend. Itthon és a külföldön éveken át millió palacknál több kerül forgalomba. Széküldési hely **Előpatak**, kapható a legtöbb városban és nagyobb kereskedésben.
Prospektust kívánatra ingyen küld az igazgatóság.

VASÁRNAPI UJSÁG

28. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS: MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, JULIUS II.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhatal: IV. Egyetem-utca 4. Egyes szám ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona. A «Világkronika»-val negyedévente 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postailag meg határozott viteldij is esatolandó.

A BADACSONY A BALATON FEJÜL.

A BADACSONY.
VALAHÁNYSZOR LÁTOM a Balatont, mindig újra fölfedezem magamnak. Nem ugyan a maga egészében, mert együttes benyomása örökös emlékü, eltörölhetetlen varázssal volt lelkemre, hanem csak részleteiben. De mióta először láttam, azóta minden egyes alkalommal láttam meg benne valami újat, valami szokatlan, valami eddig észre nem vett. Nem esoda, hisz a Balaton valósággal a rejtett szépségek kincsesháza. Csak annak tárja föl igazi mivoltát, a ki szerető megérzéssel közeledik feléje. Ez a roppant, hatalmas víz-felület elragad, mert a miénk, mert magyar; mert tenger és mégsem az. Megvan benne a tenger minden szépsége, fönjsége, ereje, de gyilkos kegyetlensége hiányzik. Nagysága beláthatatlan, zöld vize a messzeségbe vész, de mégsem félelmes, a bizonytalanság nyomasztó érzése nem nehezedik a kedélyre, mintha a gyönges ember ki volna dova a végtelenségbe, a borzasztó elemek szeszélyes játéka. Pedig láttam olyan viharban is, hogy a házmagasságú hullámok fölcaptak az ide-oda

hánkyódó hajó födelzetére. S láttam még esőben, napban, reggel, este, hajnalban és holdvilágnál, de mindig más volt. A színe hol szőke, hol ezüstfehér volt, majd a zöld, kék és lila minden árnyalatában váltakozott. A múlt héten az ország különböző vidékeinek hírlapirói ott tartották közgyűlésüket a Badacsonyon Szávay Gyula vezetésével. A gyűlés előtt és után ott kalandoztak a Balaton körül. A kiránduló újságírók hajója Balatonfűrdő felől, a tihanyi félsziget megkerülve, közelítette meg a Badacsonyt. Keleten az alnából fölébredt nap piruló orezáját a rejtlenesen zizegő, kékes-zöld habokban mosta fényes fehérre. S már jó magasra hagott égi útján, mikor a hajó a badacsonytomaji közútonál kikötött. A zúzó hatalmas és keményfogú kávédarálóiba a magasan függő sodronykötelpálya csillói szállítják a kötőbőket a Badacsony oldalában levő kőbányából. A suta kúpalakú hegyre, a mely közvetlenül a part mellett s egyedül áll, a sodronypálya mentén kényelmesen lehet följutni. A hegy oldalát bizonyos magasságig szőlők borítják s a hajdani tűzhányó lángja most ott csillog a bada-

A «KÖRÜ» EGYIK OLDALA, HÁTTÉRÉBEN A GULÁCS-HEGYVEYEL. BADACSONYI KÉPEK. — Sági János fényképe.